44ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2425 Կ. ՊՈԼԻՍ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 14-27 ՄԱՅԻՍ 1909 14 ՄԱՅԻՍ 1325-8 ՃԷՄԱՀԻ ԻՎԼԷՎԷ 1327

مظومهٔ افکار ارمنجه یومی غزته
صاحب امتیازی (خاص فی)
اداره‌خانه‌سی — باب عالی جاده‌سنده نومره ۵٤

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿՆԻԿ.	ՏԱՐԵԱԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍ.
Պոլսոյ համար	80 դրշ.	50 դրշ.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի »	25 ֆր.	14 ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար տողը 5 դրշ., մեկէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ

Մանզումէի Էֆքեար

ԱԶԱՏԱԿԱՆ ԱՆԿԱԽ ՕՐԿԱՆ

JOURNAL ARMÉNIEN
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
54 Grand'Rue de la S. Porte, 54
Constantinople

ՏԷՐ ՕՐ ՏԷՕՐԻՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՊԱԿԱԼ ԱԼԻ ՀԱՅՏԻՊԻՆ, ԹԻՒ 54

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՈՒՂՂՈՒԱԾ ԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՏ ՁԵՆ ՏՐՈՒԻՐ

✷ 10 ՓԱՐԱ ✷ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՍԱՆՁՈՒՄԷ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐԵՆԱԼՈՅՍԻՆ ✷ 10 ՓԱՐԱ ✷

ՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Ի ՆՊԱՍՏ ՀԱՅՈՑ ՄԱՐԴԱՍԻՐԱԿԱՆ ԿՈՉ ՄԸ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՀՐԵԱՑ ԽԱԽԱՄԱՊԵՏԻՆ ԿՈՂՄԷ

Հրեայ բարձրագոյն Ուսյալ ամերիկեան թերթերուն մէջ հրատարակեց հետեւեալ կոչը ի նպաստ Հայոց.—

«Կը հաւատամ թէ ամերիկեան կառավարութեան որոշքն է բարոյական ճնշում բանեցնել Տէրութեանց վրայ, որոնք թոյլ կուտան ա՛նկախի անհրաւութիւններու, ինչպէս պատահեցան վերջին քանի մը շաբաթներուն Ատանայի և Հալէպի նահանգներուն մէջ։

«Բարեբախտաբար նոր ըէժիմին տակ, որ լաւ կը խոստանայ, բանաւոր կերպով կրնանք յուսալ թէ պիտի հներուի որ այդպիսի վայրագութիւններ պատահին։ Ամէնէն աւելի կարեւոր բանը ա՛յն է որ ամերիկեան կառավարութիւնը իր ազդեցութիւնը բանեցնէ արդիւնաւոր համար Թուրքիոյ մէջ քրիստոնեաներու։

«Ամերիկա միակ մեծ Պետութիւնն է որ կրնայ այս գործը բանել ամենայն հաստատամտութեամբ, աներկիւղութեամբ առանց ստոյգ չան մը ակնկալելու։ Միացեալ Նահանգները Անգլիոյ, Ռուսիոյ, Գերմանիոյ կամ Աւստրիոյ պէս քաղաքական կամ առեւտրական շան մը չունին Սուլթանին երկիրներուն մէջ»։

Նախագահին ուղղուեցաւ հետեւեալ օրագրագիրը.— «Նկատելով որ հակամարդկային Ջարդեր տեղի ունեցան Ատանայի և Հալէպի նահանգներուն մէջ, ուր հազարաւոր Հայեր, այր, կին և տղայ, անխղճօրէն մորթուեցան, անոնց տուներն ու խանութները թալանուեցան և խարտիւեցան, մինչ հազարաւոր ողջ մնացողներ ալ սոսկաց և համաճարակի վտանգներուն ենթարկուած են,

«Մի թիւնկա կ'որոշէ թէ հրապարակագոյժ կ'ընենք այս քննայոյզ վայրագութիւնները՝ իբրև նախադէպ մարդասիրութեան դէմ և պարտաւոր մը մարդկութեան դէմ, և յարգանօք կոչում կ'ընենք այս հզօր Հանրապետութեան նախագահին՝ որ իր իմաստութեան և մարդասիրական զգացումներուն թելադրած եղանակովը ներկայ Թուրք կառավարութեան հասկացնէ թէ՝ ամերիկեան ժողովուրդին կամքին համաձայն կ'ըլլայ որ կատարուին իր խոստումները, անմիջապէս պատժելու համար Ջարդերուն գլխաւորները և գրգռիչները, և խափանուի նոյնօրինակ չարիքներու կրկնութիւնը։

«Կ'որոշէ որ մեր շնորհակալութիւնը յայտնենք ամերիկացի եւ անգլիացի այրերուն ու կիներուն արիասիրտ և ազնուական խումբին, որոնք իրենց բաղուկները և ուսերը բացին պաշտպանելու անօգնական Հայերը, և Ամերիկեան Հանրապետութեան փառաջեղ դրօշին տակ պաշտպանեցին զանոնք, և անկեղծօրէն կը ցաւակցինք մեր ամերիկացի բարեկամներուն՝ մահուան համար երկու առաքինի երիտասարդներուն, որոնք իրենց կեանքերը զոհեցին ուրիշներու ազատելու դիւցազնական հիգի մը մէջ։

«Կ'որոշէ որ մեր ամենախորին յարգանքին և վշտին տուրքը հաստատեցնենք յիշատակին ա՛յն Հայոց՝ որոնք իսկան պաշտպանելով իրենց կեանքը և իրենց քրիստոնէական օճախներուն սրբութիւնը, և մեր խորին վշտակցութիւնը կը յայտնենք ողջ մնացողներուն իրենց ահաւոր առաւպանքին մէջ։

«Կ'որոշէ որ մեր սրտագին շնորհակալութիւնը յայտնենք ամերիկեան ժողովուրդին և կառավարութեան՝ մասնաւորապէս իրենց վշտակցութեան համար, և նկատի առնելով ազնուին ընդարձակութիւնը և համայնածուռուց սովին ու կարօտութեան առաջը առնելու համար տեղական միջոցներուն անբաւականութիւնը, և խորոց սրտի կոչում կ'ընենք ամերիկեան վեհոգի հասարակութեան, միշտ պատրաստ ըլլալ լսելու և պատասխանելու տառապանքի ճիչերուն, տարածելու զարձակ իրենց առատաձեռն օժանդակութիւնը տառապեալ Հայոց՝ Ամերիկեան Ազգային Կարմիր Խաչին նպաստող վսեմ գործին աջակցելով իրենց առատ նպաստներով։

«Կ'որոշէ որ մեր սրտագին շնորհակալութիւնը յայտնենք ամերիկեան մամուլին, որ իր Ջանքերուն մեծ ծառայութեամբ հանրային զգացումն ու հանրակրթիւնը հրարկեց այս երկրին մէջ ի նպաստ տառապեալ Հայոց։»

Անգլիերէն «Արմենիա» շաբաթաթերթին և հայերէն «Արծիւ» թերթին խմբագրապետ Ա. Տ. Մանտէսեան բաս. թէ Օգաբ Սթրաուսի ընտրութիւնը իբրեւ Կ. Պոլսոյ ամերիկեան դեսպան՝ Հայոց կողմէ խիստ նպաստաւոր շարժում մը կը մեկնուի Թուրքիոյ մէջ քրիստոնեաներուն պաշտպանութեան համար։ Մր. Սթրաուս Հրեայ է, և մարդասիրական լայն միտք ունի՝ որ կը կարողացնէ զինքը ճշդելու Քրիստոնեայ տարրին ընկերցին, ցեղական, առեւտրական և կրօնական ճնշումը։ Քրիստոնէից վիճակը չատ մը կերպերով Ռուսիոյ մէջ Հրէից վիճակին յար և նման է»։

Նոյն միթինկին մէջ հանգանակութեան իբրեւ առաջին արդիւնք գոյացաւ 3,000 տոլար։ Երկու Հայ վաճառականներ՝ Մի՛հրան Գարակէօզեան և Կիւլլապի Կիւլպէնկեան 500ական տոլար տուին։ Գաֆէ Մարթէն տուաւ 100 տոլար։ Հայ Աւետարանական եկեղեցիին առաջնորդ Տէր Սաւ. Մարգարեան 750 տոլար հաւաքուեցաւ, և Ժողովրդականին երեցը Վերպ. Բարդեան յայտարարեց թէ այս գումարները պիտի յանձնուին Օտար միսիոնարութեանց Օրտին քարտուղար Վեր. Ջարլզ Գրիկէնի։

Հարիւր եղած է որ Նիւ Եորքի Հայերէն 2000ը Ջարդուած գաւառներուն կը պատկանին։ Սոսկալի է իրենց վախը թէ մի՛ գուցէ Ջարդուած ըլլան իրենց հայրերը կամ եղբայրները, և կամ իրենց մայրերն ու քոյրերը դէպի Թրքական հարէմները քշուած։

Նիւ Եորք Ամերիքէնի խմբագիրներէն մին հարցուց Վերպ. Բարդեանի թէ ինքնորինութիւնը պիտի լուծէ խնդիրը։ Երէցը ըսաւ.—

«Չեմ կարծեր։ Կեանքիս ամենամեծ մասը ապրած եմ Թուրքիոյ մէջ, և 1895էն ի՛սկզբանէ մաղտպուր ապատեցայ։ Հայերը Թուրքիոյ ամէն կողմերը ցրուած են։ Նոյն իսկ Ատանայի և Հալէպի գաւառներուն մէջ ազգաբնակութեան մէկ երրորդը միայն կը ներկայացնեն։ Անոնք կ'երթան ամէնուրեք ուր մասնաւոր պատեհութիւններ կան առեւտրական և ընկերային յառաջդիմութեան համար։

«Հայ Քրիստոնեան Մահմետական Թուրքէն աւելի բարգաւաճած է, որովհետեւ աւելի ուսումնասէր է, աւելի աշխատասէր, աւելի կորովի։ Տեսակ մը Սանքի է։ Ըստ այսմ Թուրքին առեւտրական ինչպէս նաեւ ցեղային ու կրօնական նախապաշարումը դրդռած է։ Հայկական խնդրոյն լուծումն է Թուրք կառավարութեան մէջ Հայերուն համեմատական մասնակցութիւն մը տալ։ Հայերը պէտք է իրենց արդար բաժինը ունենան հանրային պաշտօններու վարչութեան մէջ։ Խորդարարական վերջին ընտրութեանց ատեն Հայերը մեծապէս զրկուեցան իրենց քուէներէն։ Քաղաքականութեան մէջ Հայուն կարողութիւնը զգացուելուն պէս, պիտի յարգուին անոր իրաւունքները։»

ԱՏԱՆԱՅԻ ԶԱՐԳԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻՒ ԿԱՄ ԵՌՈՐ ՑԱՑՏՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ԻՆՉՈՒՐ ՈՒՐԵՄՆ ՀԱՅԵՐ ԿԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒՌՆ

Քorrիkrէ Տ'Իթալիա կ'ըսէ թէ ի վիճակի է հաստատելու որ Ատանայի մէջ տեղի ունեցած Ջարդերը հեւագրով ուղղակի Ա. Պատ. Համիտին հրամայուեցան։ Այս օրթերթը մինչև իսկ Համիտին հեւագրին պատճէնը կուտայ հետեւեալ կերպով.—

«ՍՊԱՆԵԵՑԻՆ ՀԱՅԵՐԸ ԻՆՉՈՒՄՆ ՆԱԵՒ ԲՈԼՈՐ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆՆԵՐԸ։

Նոյն լրագրին բաժին նայելով, նոյնօրինակ հեւագրեր ուղղուեր են նաև ուրիշ տեղեր, բայց սոնմանադրական վալիներ ուժգնապէս մերժած ըլլալով հնազանդիլ, այս պարագային շնորհիւ միայն ընդհանուր Ջարդերուն առաջքը առնուեր է բարեբախտաբար։

Այս առթիւ Ձիօրնալ Տ'Իթալիա գրվեսը կ'ընէ վերին հրամանատար Մահմուտ Շեվքէթ փաշայի, ինչպէս նաև Ռումելիի բանակին սպաներուն և զինուորներուն, որոնք Կ. Պոլիս իրենց մուտ գործելովը կրցան առաջքը առնել սոսկալի Ջարդերուն և արագ արագ կարգ ու կանոն վերահաստատել Թուրքիոյ մէջ։

Այս չափը իտալական աղբիւրէ եկած լուրերուն համար։ Թողլով արդէն այս պարագաները, որոնք հոս պաշտօնական ու անպաշտօն չրջանակներուն կողմէ յայտարարուեցան քանիցս, այսինքն թէ կիլիկիոյ Ջարդերը Համիտին, կամ, որ նոյն է, բէյքսիօնէա կուսակցութեան կողմէ գրգռուած են, զարմանալի չէ՞ Ատանայի մէջ գունդ առ գունդ Հայերուն ձերբակալութիւնը։ Այս մասին գործելու ներքեւ մէկը՝ Թուրք խումբ մը՝ զաւեշտախաղի համար, միւսը՝ եւրոպական խումբ մը՝ օբեռաներու և օբեռkներու համար, այս վերջինը բոլոր երկիրներու արուեստագէտներէ բաղկացած։ Հետաքրքրական պարագայ մը. այս խումբերէն ամէն մէկուն մէջ հազիւ երկու կամ երեք կիներ կը գտնուին և դերերուն չատերը՝ կնոջ հագուստով էրիկմարդիկներու կողմէ կը կատարուին։ Պալատին կապուած այս երկու խումբերէն զատ, գրեթէ պարտաւորիչ է որ Պոլսէն անցնող ամէն օտար արուեստագէտներ Սուլթանէն հրաւիրուին Սըլտրզի մէջ ներկայացում տալու իրենց համար։

Սովորաբար, չքաւորներ կը չնորհէ գլխաւոր դերասաններուն և, չատ քիչ անգամներ ալ, գոհարեղէններ կը նուիրէ համբաւաւոր դերասանուհիներուն։ Հակառակ այս չողջորթ ընդունելութեան, օտար արուեստագէտները ո՛չ այնքան հաճելի տպաւորութիւն մը կը պատնէն Պալատին մէջ իրենց տուած ներկայացումներէն։ Աւանք, լոյսերով չողջողուն, և ոգեւորած ու փայլուն հանդիսականներով լեցուն սրահներու վարժուած, արտառոց տպաւորութիւն մը կ'ընէ իրենց վրայ, Սըլտրզը գրեթէ պարապ, կէս մութի մէջ ընկղմած, դերեղմանի մը պէս տխուր ու լուռ սրահ։

(*) Սուլթանը վերջերս յատակագծերը չմնել տուեր է նոր թատրոնի մը, զոր նպատակ ունէր կառուցանել տալու։

Ամենէն աւելի զարմանք առթած էր սա պարագան թէ՝ ներկայացման ամէն մէկ բառախաղին ու սրախօսութեան հիշողներուն հրաւիրուած ըլլայ օտար դեսպան մը. Սուլթանին այս մասնաւոր բարեացակամութիւնը մինչև կը մեկնաբանուի։ Մասնաւոր պարագայ մըն ալ այս է թէ տեղական մամուլին խսաւ արդիւրած է յիշատակել Սըլտրզի մէջ տրուած թատերական ներկայացում մը կամ նուագահանդէս մը. Ապտիւլ Համիտ չուզեր որ իր ժողովուրդը գիտնայ թէ՝ Արքան կը դիտնու։

Նուագահանդէսի վրայ կը խօսէինք։ Այս առթիւ ըսեմ թէ Սուլթանը, որ իր երիտասարդութեան մէջ անցողակի սովրած է երաժշտութիւնը։

(Շարունակելի)

ՄԱՆԶՈՒՄԷԻ Թերթոցը՝)(24)(

ԱՊՏԻՒԼ-ՀԱՄԻՏԻ ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

Գրեց՝ Ժ. ՏՕՐԻՍ Թրգմ. ՍՄ. ԲԻՒՐԱՏ

Շուներ ու կատուներ ալ կը պահէ իր չուրջը, որոնց երբեմն երբեմն իր կերակուրներուն կտորները կը բաչխէ ինք ձեռք դպցնելէ առաջ։

Ինչպէս ինքզինք յարգող ամէն արեւելցի, Սուլթանն ալ կը սիրէ փիլաւը կը հանի նաև սխտոր քացախով ոչխարի փայտան, քիչ մըն ալ չեբէզները։ Բայց մանաւանդ կը սիրէ հաւկիթը, որ ամենէն նուազ կասկածելի մնուելն է թունաւորուելու տեսակէտով, կը սիրէ մանաւանդ կաթը։ Փառիչներին խմած կաթը՝ Սըլտրզի տիպար ագարակէն կը բերուի, որուն կովերը հիանալի են, իբրեւ ալխարիս գեղեցկագոյն կովերը, և որոնց քով ատաուածային իսն, թէեւ յունական, անհաշմարելի պիտի թուէր Արամազդի այգեբուն։ Ապտիւլ Համիտի այս մնուշ մնուցիկները բոլոր տարին միայն մանձեր ու խնձորներ կուտեն, որոնք իրենց պտուղներով էն հոչակաւոր եղող Փոքր Ասիոյ նահանգներէն կը բերուին։

Մէկ խօսքով, Ապտիւլ Համիտ, ինչպէս որ ըսինք արդէն, հեշտակեր սիպարիկի մը պէս չապրիր, ո՛չ թէ իր խառնուածքին հետեւելու համար, այլ իր առողջութեան մտմտուքէն, որուն կը հսկէ ամենամեծ ուշադրութեամբ։ Ստամոքսէն և աղիքներէն կը տառապի և սխտոր պիտի ծամրանար անշուշտ, եթէ խիստ ապրելակերպով մը կռուած չըլլար անոր դէմ։ Այս հիւանդութեան պատրուակո՛վ է որ Սուլթանը կը չքմեղացնէ ինքզինք, երբեմն երբեմն փոքրիկ գաւաթ մը գոնեպ և բաժակ մը շամպանեա խմելու, հակառակ կրօնքին դրած արգելքին։ Ռեգիսի ալքոլ և Քոլա կը գործածէ, իբրեւ ուժաբեր։ Երեւելի հիւր մը կամ դեսպան մը ընդունելէ առաջ, վարժութիւն ըրած է գաւաթ մը բոնջ խմելու որպէս զի վառվառ գոյներով երեւնայ։ Հասկնալի պէտքանքով մը, Հիւանդ Մարդը վերին աստիճանի հոգ կը տանի օտարներուն աչքին թարմ, տրամադիր ու քաջառոյգ երեւնալու։

* * *

Ճաշէն ետքը, Ապտիւլ Համիտ դարձեալ ձեռք կ'առնէ նուրնայներուն ընթերցումը, և այդ միջոցներուն, երբ իրենց դալու հակամէտ է, մինոս մը բերել կուտայ իր քով։ Զինք ամէնքէն աւելի լաւ կերպով խնդացնող Բեաղրատ Խանէ Իմամի Ալի էֆէնտին էր։ Սուլթանը զինք ջուրը կը նետէր, երեսները սև ներկել կուտար և այս կարգի հաղարաւոր կատակներ կ'ընէր անոր, որոնց դէմ Ալի էֆ. շատ կը զգուշանար գանդատելու, լաւ գիտնալով թէ՝ բոլոր այս նուաստացումները քիչ թէ շատ նուէրներու պիտի վերջանային։

Երբեմն կայսերական կառակները կոչտ ու ռամիկ հանգամանք մը կ'առնուին, բացարձակապէս անհաշտ այն գաղափարին հետ, զոր ընդհանրապէս կուենենք վեհապետի մը արժանապատուութեան մասին։ Հետեւաբար, կը նախընտրենք մուտի մէջ թողուլ կայսերական զուարճութեանց այս անտիպ գլուխը, և նոյնիսկ չենք ուզեր կանգ առնել պատմութեանը վրայ Սըլտրզի մէջ հրամցուած անախորժ ըմպելիին զոր Նաիր աղան, Նորին Վեհափառութեան աչքին առջեւ, թափեց այս խեղճ Ալի էֆէնտիին, համովը յարեւնման այն խմելիքին, զոր Կարկանդուա, Նօթր Տամի աշտարակներուն բարձունքէն, ա՛յն քան փառաւորապէս հրամցուց Բարիզցիներուն։

Բայց Սուլթանը, բարեբաղդաբար, ուրիշ աւելի նրբացած զբօսանքներ ունի։ Կը սիրէ տեսարանները, որոնք տեսն մը կը մոռցնեն իր անթիւ զբաղումները, իր յաւիտենական վախերը, և յանախ ներկայ կ'ըլլայ թատերական ներկայացումներու, նուագահանդէսներու, սիմֆոնիաներու և ֆոնոկրաֆի պատկերացումներու, որոնք Սըլտրզի, իր մանաւոր թատրոնին մէջ կը արուին։ Այս թատրոնը, կայսեր փոքրիկ թեատրոնն կիր, թեթեւիկ եւ մշնակ դրսեւորեալ չէնք մըն է, հին ախոռի մը տեղը կառուցուած(*)։ Երկու խումբեր ունի։ Մէկը՝ Թուրք խումբ մը՝ զաւեշտախաղի համար, միւսը՝ եւրոպական խումբ մը՝ օբեռաներու և օբեռkներու համար, այս վերջինը բոլոր երկիրներու արուեստագէտներէ բաղկացած։ Հետաքրքրական պարագայ մը. այս խումբերէն ամէն մէկուն մէջ հազիւ երկու կամ երեք կիներ կը գտնուին և դերերուն չատերը՝ կնոջ հագուստով էրիկմարդիկներու կողմէ կը կատարուին։ Պալատին կապուած այս երկու խումբերէն զատ, գրեթէ պարտաւորիչ է որ Պոլսէն անցնող ամէն օտար արուեստագէտներ Սուլթանէն հրաւիրուին Սըլտրզի մէջ ներկայացում տալու իրենց համար։

Սովորաբար, չքաւորներ կը չնորհէ գլխաւոր դերասաններուն և, չատ քիչ անգամներ ալ, գոհարեղէններ կը նուիրէ համբաւաւոր դերասանուհիներուն։ Հակառակ այս չողջորթ ընդունելութեան, օտար արուեստագէտները ո՛չ այնքան հաճելի տպաւորութիւն մը կը պատնէն Պալատին մէջ իրենց տուած ներկայացումներէն։ Աւանք, լոյսերով չողջողուն, և ոգեւորած ու փայլուն հանդիսականներով լեցուն սրահներու վարժուած, արտառոց տպաւորութիւն մը կ'ընէ իրենց վրայ, Սըլտրզը գրեթէ պարապ, կէս մութի մէջ ընկղմած, դերեղմանի մը պէս տխուր ու լուռ սրահ։

Իրեն աչքէն անտեսանելի, տեղ մը պահուրտած, մութ օթեակի մը խորը, Ապտիւլ Համիտ առանց կենդանութեան նշան տալու, ներկայացման կը գտնուի և միայն վարագոյրը վար առնուելէն ետքն է որ անկեպտա մը, Վենպանին կողմէն կուգայ այուեստագէտներուն հաղորդել, քանի մը մեծարանքի տափակ խօսքեր։

Կայսերական գերդաստանին անդամներէն զատ, չատ քիչերը կրնան այս ներկայացումները տեսնելու առանձնաշնորհումը վայելել. մէկ կամ երկու իշխաններ, մէկ քանի իշխանուհիներ եւ պաշտօնական տիկիններ(*) իրենց ներքինիներով, երկու կամ երեք պալատականներ, երբեմն մասնաւոր չնորհք գտած նախարար մը, ա՜ռ՝ ասոնք են ներկայ եղող ամբողջ հասարակութիւնը։

Քիչ կը պատահի որ այս ներկայացումներուն հրաւիրուած ըլլայ օտար դեսպան մը. Սուլթանին այս մասնաւոր բարեացակամութիւնը մինչև կը մեկնաբանուի։ Մասնաւոր պարագայ մըն ալ այս է թէ տեղական մամուլին խսաւ արդիւրուած է յիշատակել Սըլտրզի մէջ տրուած թատերական ներկայացում մը կամ նուագահանդէս մը. Ապտիւլ Համիտ չուզեր որ իր ժողովուրդը գիտնայ թէ՝ Արքան կը դիտնու։

Նուագահանդէսի վրայ կը խօսէինք։ Այս առթիւ ըսեմ թէ Սուլթանը, որ իր երիտասարդութեան մէջ անցողակի սովրած է երաժշտութիւնը։

(*) Բարիզեան գեղանի արուեստագիտուհի մը, օրիորդ Սկէթէ Թատրոնէն, որ անցած տարիները Սըլտրզի թատերաբեմին վրայ, առիթը ունեցած էր Մարքիզ դէրը իսաղալու, կը պատմէր թէ՝ հարեմին տիկիններուն գրաւած օթեակներուն թեւավանդակներուն մէջէն կարելի էր նշմարել աղամանդներուն բոցերը, և հովանաներուն չոփածոյ շարժումը։ Իրեն տենչէն աւելի զարմանք առթած էր սա պարագան թէ՝ ներկայացման ամէն մէկ բառախաղին ու սրախօսութեան հիշողներուն հրաւիրուած ըլլայ օտար դեսպան մը. Սուլթանին այս մասնաւոր բարեացակամութիւնը մինչև կը մեկնաբանուի։ Մասնաւոր պարագայ մըն ալ այս է թէ տեղական մամուլին խսաւ արդիւրուած է յիշատակել Սըլտրզի մէջ տրուած թատերական ներկայացում մը կամ նուագահանդէս մը. Ապտիւլ Համիտ չուզեր որ իր ժողովուրդը գիտնայ թէ՝ Արքան կը դիտնու։

Նուագահանդէսի վրայ կը խօսէինք։ Այս առթիւ ըսեմ թէ Սուլթանը, որ իր երիտասարդութեան մէջ անցողակի սովրած է երաժշտութիւնը։

միջոցին օթեակներէն կը լսուէին փոքրիկ քրքիջներ։

Եւ քանի որ խնդիրը Ս... օրիորդին վրայ է, աւելցնենք թէ Ապտիւլ Համիտ, ո՛չ միայն դնեռատած է արուեստագէտ օրիորդին տալանդը, այլ նաև իդեալական թեանց մէջ նուրբ ճաշակ մը, երբէք տեղդգայ չէ՛ մնացեր գեղանի տղիկան հրաւոյրներուն։ Եւ իսկ կնոնոջ մարդ առաջարկած էր նոյնիսկ իր մայրաքաղաքի ձմեռնային թատրոնին զրամիսան օգնութիւն մը կապել պայմանով սա՛կայն որ օրիորդ Ս... յանձնառու ըլլայու հաճութիւն տար։ Եթէ մեր յիշողութիւնը լաւ է, պալատականի էնթրիկ մը վերջին պտոյն ջուրը ձգեց այս ծրագիրներուն։

(Շարունակելի)

նախարար։—Համակարծիք եմ Մ. Տ[illegible] Քոչէնի, եւ համոզուած եմ թէ համակարծիք է նաեւ ամբողջ Խորհրդարանը կ. Պոլսոյ վերջին դէպքերուն հետեւանքով Փոքր Ասիոյ մէջ պայթող անկարգութեանց ծանրութեան վրայ։

Այս անկարգութիւնները սկսան, ինչպէս ցոյց տուաւ Մ. Քոչէն, Ապրիլ 14ին Ատանայի մէջ, Իսկենտէրունի ծովածոցին մօտերը։ Ընդհանուր տարածուեցան ամբողջ նահանգին մէջ եւ յաջորդաբար գրաւեցին ամենէն կարեւոր վայրերը—Տարսոն, Բայեաս, Լաթաքէէ, Անտիոք, Մարաշ։

Դժուար է ճշդել զոհերուն թիւը։ արտաքին գործոց պաշտօնարանէն ստացուած տեղեկատուութեանց համեմատ քանի մը հազարաւորներու կը հասնին, թերեւս քսան հազարի։ Մեր հպատակներէն ո՛չ մէն կայ այս զոհերուն մէջ, բայց պէտք է ըսեմ որ Ֆրանսական սեփականութիւնները ամենքն ալ չյարգուեցան։ Ատանայի Օիսուսեաններուն վանքը և Մէս-Ժօզէֆ մայրապետներուն հաստատութիւնը խորտակուած են։ Լեզապատառ ժողովուրդը ծովեզերք փախաւ, հիւպատոսարաններուն և օտար հաստատութիւններուն մէջ։

Ինչ բրաւ կառավարութիւնը։

Այս իրողութիւնները իմանալուն պէս հրաման տուաւ մեր զրահապատ յածախաւերէն երկուքին՝ երթալ կ. Պոլսոյ մեր դեսպանատան տրամադրութեան տակ գտնուիլ։ Վիքթոր Հիւկո և Փիլ-Մէյէ ուղղուեցան դէպի Իսկենտէրունի և Մերսին, ուր հասան բոլոր միւսներէն առաջ, մին Ապրիլ 21ին և միւսը 24ին։

Ուրիշ անօրինութիւններ ալ եղան. երկու ուրիշ մարտանաւեր, Վէոիքէն և Փիլ Ֆերրին հրաման ընդունեցին Աբեւելեք մեկնիլ և Իսկենտէրունի հասան Ապրիլ 24ին։

Վէոիքէն գնաց խարսխեց Որմնդէսի գետաբերանը, և Փիլ-Ֆերրի Պէրութ ուղղուեցաւ, ուր տեսակ մը զրգռում կը յայտնուէր։ 23ին մեկնեցաւ Սուրիական Տրիպոլիս, Լաթաքիէ և Իսկենտէրուն։

Մեր նաւային այժմէական հրամանատարները թ՚նդ հրամանգներ ստացած էին։ Հրամանդ ընդունած էին մեր հիւպատոսներուն հետ համախորհուրդ՝ ի հարկէն ապատան տալ ֆրանսացի գաղթականներուն, օտարներուն, ընկերներուն, քրիստոնեայ կամ ոչ, որոնց կեանքը վտանգի մէջ ըլլար։ Ակէզ զատ տեղական իշխանութեանց տրամադրութեան տակ պիտի դրէին՝ ի հարկէն բարկարգութիւնը ապահովելու, անոնց հետ համաձայն։

Հազ տարի այս մասին համաձայնելու տարբեր կառավարութեանց հետ, որոնք մեզի պէս նաւային այժեր ունէին հոն, ուրիշհետև ամենէն կարեւորն ա՛յն է որ Աբեւելքի մէջ ներկայացուցիչ ունեցող Տէրութիւնները իրարու հետ համաձայն գործեն։

Կարեւոր էր նաև —այս մասին համամիտ եմ Մ. Ժօռէսի— զգուշանալ իսկապէս անհրաժեշտ չեղող նախաձեռնութիւններէ, ցամաքը զօրք հանելէ, որոնք կրնային իրրև զրգռիչ մեկնուիլ և ասով արդէն իսկ տեղի ունեցած անկարգութիւնները պիտի աւելցնէին և թերեւս նոր անկարգութիւններ պիտի պատճառէին։

Մ. Խուլաս Ապիան.— Անչուշտ։

Մ. Բիշօն.— Երբ մարտանաւերը հասան փախստականներուն տպասսանած կէտերուն վրայ, մեր սպաները համաձայնեցան մեր հիւպատոսական գործակալներուն հետ ձեռք առնուելիք պաշտպանական միջոցներուն և բաշխուելիք օգնութիւններուն համար։ Անմիջապէս 12 հազար ֆր. դրի մեր կ. Պոլսոյ դեսպանէն տրամադրութեան տակ։ Այնուհետև ելմտական նախարարին հետ համաձայնուրդ՝ 30,000 ֆր.ի վարկ մը աւելցուցի այդ գումարին վրայ։ Մանաւանդ ուրուն օգնութիւնը աւելցաւ կառավարութեան օգնութեան վրայ։ Արեւելքի դպրոցներու ընկերութենէն ստացանք 7000 ֆր., և Ֆրանսական վարկի ուրիշ հաստատութիւններէ 15,000 ֆր.։ Այս գումարները բաժնուեցան մեր դեսպաններուն, մեր հիւպատոսներուն, մեր նաւերու հրամանատարներուն միջև, տիպիլու համար փախստականները և ամէն բանէ զուրկ եղող թշուառները։ Միւնոյն ատեն հայրենիք վերադարձուցի քսանրուքը մայրապետներ, որոնց հաստատութիւնները փճացած էին Ատանայի հրդեհին մէջ։ Խորհեցայ թէ թերեւս օգտակար կ'ըլլար դիմում ընել Կարմիր Խաչին, որ անխոնջ անձնուիրութեամբ վերջերս մեծ ծառայութիւններ մատուցին Մարօքի և Իտալիոյ մէջ Մեսինայի աղէտքին հետեւանքով։ (Ծափեր)։

Կարմիր Խաչը փութաց ինքզինքը կառավարութեան տրամադրութեան տակ դնել։ Հարկ չեղաւ անոր դիմել, բայց գիտեմ թէ ի հարկին կրնանք յոյս դնել անոր պաշտօնեաներուն և համբարձութեան ոգիին վրայ։

Առաջին ժամէն սկսեալ խիստ գործօն և խիստ կորովի կերպով տեղի ունեցաւ մեր դեսպանատան և մեր հիւպատոսներուն գործողութիւնը Օսմ. կառավարութեան և տեղական իշխանութեանց մօտ։ Զօրքեր ղրկուեցան բարեկարգութիւն վերականգնելու։ Ատանայի, Հալէպի, Իսկենտէրունի, Տէրօթ-Եօլի և Աքսէյի մէջ։ Հալէպի մեր հիւպատոսը ընկերացաւ արշաւախումբի մը, որ պաշտօն ունէր փախստականները ազատելու, որոնց գոյութիւնը վտանգի մէջ էր։ Օսմ. Խորհրդարանը 30,000 ոսկիի ,այսինքն 730,000 Ֆր.ի վարկ մը քուէարկեց զոհերուն բաշխուելու համար։ Ակէզ զատ, իբրև նոր իրողութիւն մը Թուրք կառավարութեան պատմութեան մէջ, հրամայուած է պատերազմական ատեանի մը կազմութիւնը, դատի քաշելու և ի հարկին պատժելու տեղական իշխանութիւնները, որոնց մէջ կայ, կ'ըսեն, Ատանայի վալին, որ նախորդ սուլթանին մէկ հին քարտուղարն է։

Թէ՛ բանաւոր, ինչպէս պատմեց Մ. Քոչէն, ոճիրները զսպելու համար ղրկուած զօրքերը ընդհակառակն իրենք ալ ոճրագործ եղան։ Իրողութիւնը ճիշդ է։ Բայց այս իրողութիւնը բոլորովին միակ մնաց և ամենահեռ զօրքերը ընդհանրապէս ազդուօրէն նպաստեցին զսպելու ոճիրները, զորս պատժելու պաշտօն ստանձնած էին։

Հայերը իրենք ալ ա՛յն ատելման հանդուցած են Թուրք կառավարութեան ազդեցիկ աջակցութեան և օժանդակութեան վրայ որ, ինչպէս կրցանք տեսնել թերթերուն մէջ երեւցած տեղեկութենէ մը, պատուիրակութիւն մը ղրկեցին Սուլթանին, խնդրելու համար անկէ ֆէրման մը, որով քրիստոնեայ մը սպանողը խլամը կախուի։ Պատուիրակութիւնը յետոյ գնաց յիշատակագրին մէկ պատճէնը յանձնելու մեծ-եպարգոսին, Խորհրդարանին նախագահին և Շէվքէթ փաշային։

Մ. Տ[illegible] Քոչէն, չեմ գիտեր ինչո՛ւ, կասկածի տակ ձգելով Ֆրանսական դիւանագիտութեան կորովը, որ, կը վստահացնեմ ձեզ, վարկեան մը իսկ չդադարեցաւ այս գործին մէջ, ինծի կը հարցնէ թէ որոշո՞ւած ենք ի գործ դնել մեր թեւարկութիւնը։

Անչուշտ, ոեւէ դժուարութիւն չեմ կրեր ամենակարուկ կերպով յայտարարելու զայս։ Մեր թեւարկութիւնը կը հիմնուի ուանդութեան եւ իրաւունքի վրայ միանգամայն, կը հիմնուի Քարթիւլարիսիոնների վրայ, 1802ի Բարիզի դաշնագրին, 1878ի Պերլինի դաշնագրին եւ 1901ի Ֆրանքֆուրթ համաձայնութեան վրայ։

Հարիւրներով Ֆրանսական հաստատութիւններ ունինք պաշտպանելու, ապահովելու Արեւելքի մէջ մեր պանքային առաւելակշռութիւնը, երաշխաւորելու մեր առանձնաշնորհեալ կացութիւնը, մեր մարդասիրական եւ քաղաքական շահերը։ կը վստահացնեմ ձեզ թէ երբեք պիտի չթերանանք այս գործին մէջ։ (Bravo, bravo!) Պէտք կը զգամ ըսելու թէ մեր ի գործ դրածը կրօնական թեւարկութիւն մը չէ։ Թուրքիոյ մէջ կամենալի կրօնական գաղափարը այլեւս ուրիշ բան չէ բայց եթէ պատմական սերմ մը՝ որուն շուրջ ծլեցան ծաղկեցան դպրոցներ եւ հիւանդանոցներ, որոնք մեծ պաշտօն կը բերեն Ֆրանսայի, եւ որոնցմէ կ'օգտուի ընդհանուր քաղաքակրթութիւնը։ (Ծափեր)

Ահա պարտաւոր ենք պաշտպանել մեր ծառայումին այս տեսակի արդարութիւնները։

Բայց այս աշխատութեան գործադրութեան մէջ չենք կրնար զանց ընել Թուրքիոյ մէջ կատարուած խորին փոփոխութիւնը։ Այլ ևս մեր դէմը չունինք ա՛յնպիսի կառավարութիւն մը, որ յամառօրէն աչք կը գոցէր Եւրոպայի քաղաքակրթիչ շարժումին, վատթար ոճիրներու մեղակիցը ըլլալով, եթէ չէր սատկայն հեղինակը, որ Հայերը ջնջելով կը փորձէր միջոց մը գտնել հայկական խնդիրը լուծելու։ Ահա մեր դէմը ունինք սահմանադրական բէժիմ մը, որ հիմնուելու վրայ է, ժողովուրդ մը՝ որ կ'ազատագրուի, ազդ մը՝ որ դէպ ի ազատութիւն կը դիմէ։ Պատչած է որ վստահինք Երիտասարդ Թուրքիոյ։ Ո՛չ միայն պէտք չէ բան մը ընենք որ կարենայ վտանգել անոր թուիչը, այլ պարտաւոր ենք, և այս մասին չենք ալ թերացած, Չանալ քաջալերել և դիւրացնել անոր բարեշրջումը։ (Ծափեր)։

Մեր քաղաքականութիւնը պիտի ներշնչուի միշտ այս մտածումէն, և չջնջուիայեց պէտք է ըլլայ դաշնադրութեանց և ուանդութեանց իրեն տուած առանձնայնորհութիւնները գործադրութեան մէջ։

Միւս կողմէ, ժէօն Թուրք կառավարութիւնը պէտք է հակնայ թէ իր շահը, իր պարտքը կը պահանջեն դիւրացնել մեզի այս քաղաքականութեան գործադրութիւնը իր արթնութեամբ, իր անկեղծութեամբ և, ի հարկին, պարտաւորիչ զսպումներու խստութեամբ, անկարելի ընել վերադարձը ա՛յն արիւնռուչտ չփոթութիւններուն, որ իր և մեր աչքերուն ամօթ մէն են իրաւունքի և քաղաքակրթութեան համար։ (Ծափեր)։

Զենք տարակուսիր որ այս մասին չկատարէ բոլոր իր պարտքը, և լաւագոյն կերպը պիտի ըլլայ իրեն համար ճանչնալ ա՛յն վատութիւնն ու բարեկամութիւնը, զորս կը յայտնենք իրեն, և զոր որոշած ենք, վստահելիք, չդադրիլ յայտնելէ իրեն։ (Բուռն ծափեր)։

Մ. Տ[illegible] Քոչէն.—Շնորհակալ եմ արտաքին գործոց նախարարին իր բացատրութիւններուն համար։

Նախագահը.—Միջադէպը փակուած է։

ՎԵՐՋ

ԱՅՍ ՕՐԵՐՍ

ԳԱՂԼՄԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

Աճօրինակ վաճառում ղեղչուած գինեռով

Մէկ քանի առարկաներ միայն յիշենք.—

ՄԵՏԱՔԻՆ ՀՈՎԱՆՈՑՆԵՐ ամէն գոյնեռով 48 ղրուշ,

ԱԼԲԱԿԱՑԷ ԲԼԻՆԷ ԺԻԻԲՕՆՆԵՐ չատ լաւ տեսակ 50 ղրուշ,

ԹԱՇԿԻՆԱԿՆԵՐ ԳԻՐԵՐՈՎ, 12 հատը 16 ղրուշ,

ՊԱԹԻՍԷԹ ԺԻԻԲՕՆՆԵՐ պրօտրիով բանուած 15 ղրշ.,

3000 Պաթիսէթ Պուլգեռ 15—40 ղշ.,

Մեծամեակ թիւով գուբօնեռ գրեթէ սիկնչ գինով պիտի ծախուին։

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՆՈՐ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔՆԵՐ

Երէկ Պատրիարքարան հասած տեղեկութեանց նայելով, Ատանայի Իրլամ խուժանը սպառնալիք ըրած է տեղւոյն պատերազմական ատեանին թէ եթէ չարդին հեղինակներէն կամ ոճրագործներէն մէկ հոգին իսկ կախուի, ինքը ալ պիտի ջարդէ փճացնէ մնացեալ բոլոր Հայերը։ Այս ապշեցուցիչ սպառնալիքին վրայ, նոր զինուոր պիտի զրկուի Ատանա։

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ՆԻՍՏԸ

Եկեղեցական Համագումար Ժողովը երէկ նիստ գումարեց Պատրիարքարանի մէջ և զբաղեցաւ միայն երկու երեք ժամի չափ Ատանայի խնդրով։ Թերուդմ գաղկալից ու տաք վիճաբանութիւններէ ու պայքարներէ ետք, որոշուեցաւ զուտ եկեղեցական Մարմին մը՝ Գրիգորիս Եղանեանեան, Վահրամ Մանկունի, Հմայեակ և Մաղաքիա սրբազաններէ և Վահան Յակոբեան, Եղնիկ Պապեան, Արսէն Վեհունի և Զիլինկիրեան վարդապետներէ ու չորս քահանաներէ։ որոնք վերջին անգամ ըլլալով պիտի ներկայանան Կայսեր, Բ. Դուռ և Մամուռա Շէվքէթ փաշայի և Ազգ. Ժողովի ասկէ առաջ ըրած պահանջները իրենք ալ իրենց կողմէ պիտի կրկնեն։ Բուռն պայքար մը բացուեցաւ նաեւ ժողովին մէջ, «Գրիգորեան» բացատրութեան համար և որոշուեցաւ բացարձակապէս մերժել այդ բառը։ Ժողովը յետոյ ձեռնարկեց պակասած երեք երեսփոխաններու ընտրութեան։ Քուէարկողներուն թիւն էր 135 հոգի։ Ընտրուեցան՝ Դեւոնդ Ծ. Վրդ. Թուրեան, Մաղաքիա եպս. Տէրունեան և Վահան Վրդ. Պարտիզակցի։

Ժողովը որոշած էր նաև Պատրիարքական ընտրելիներու ցանկը չպատրաստել, մինչև որ կառավարութիւնը չը ջնջէ «Գրիգորեան» բառը և առաջուան պէս ճանչնայ Հայերը լոբ «Հայ» եկեղեցի։ Այս որոշումին դէմ առարկողներ եղան։ Ժամը 9½ին թէև որոշուած էր Պատրիարքական ընտրելիներու ցանկը պատրաստել, սակայն մեծամասնութիւնը ցցուած ըլլալով, յետաձգուեցաւ առաջիկայ չորեքշաբթի օրուան որ պատրաստուիլ ցանկը։

Հեռեւեալ նամակը եկած է Պատրիարքարան։

ՁՕՐ-ՄԱՐԶՈՒԱՆ, 29 Ապրիլ

Մենք, Նամարլու գիւղի բնակիչներս, 130 տուն, բանակատեղի վերջին պայթումին ենթակայ ըլլալով ապրիլ 3ին մինչև իրիկուն անձնապաշտպանութեան դիմեցինք։ մեր վրայ յարձակող անթիւ Թուրք խուժանը վանեցինք ու առանց արեան կորուստ տալու մենք իրիկուն կուրծքերնիս բացած դիմագրաւեցինք գնդակի և փամփուշտի տեղատարափին։ Ա՛յ դիմադրութիւնը անկարելի ըլլալով գիւղը ժամ մէկին, ամենքնիս ալ թշնամանքն Թողլով տուն ,տեղ եւ եղնես ու կովեր, հագուստ ու ցանքեր, ճամբայ ելանք փախչելու դէպ ի Զօր-Մարզուան բոլոսն ու դժուարացուցեալ ամապատեղերէ քարուտ ու ամրոնելի տեղերէ գիշերային անլուսին աղջամուղջին անձրեւի հոսանքին ներքեւ լեսկուելով։ Եւ այսպէս պիտի չարունակէինք 12 ժամ անդադրում. անկարելի է մեզ նկարագրել դիշերային այս փախուստը, սրտճմլիկ տեսարան մը արցունքով եւ արիւնով խառնուած, ուր ողբ ու կոծ ընդոներ, որդեկորոյս մայրեր, ուսքերնին քարերէն կոճկոճուած քարեու անկարող պարկիներն են դերոկատարները. ա՛հ, առանց արցունքի չենք կրնար պարզել այս տեսարը։ ծովեզերքի անգութ խարակները ամէն բան կրնան պատմել։ Վերջապէս մէկ կողմէն սուրու հուր և միւսէն փախստականներու աղեխարշ վայնասունները՝ և 10 հոգիներու կորուստ մը վերջ հասանք Զօր-Մարզուան, բոլորովին քայլ մը առնելու անկարող վիճակի մէջ։ ուր հազարաւոր թշնամիներու պաշարումը մեզ ևս ձգած էր խուճապային տագնապի։ Ծարաւի և անսուաղ վիճակի մէջ 13 օր դիմակայեցինք տեղացիներուն հետ՝ վարագ յետադիմականներու ճիւաղային յարձակումներուն։ Մեր գիւղէն, Նամարլուի հրդեհը, ծուխի ամպերով ծանոյց մեզ մեր նիւթական չէնքին փլուզումը իսպառ։

Իսկ այժմ, Զօր-Մարզուանի փողոցներուն մէջ, անսուաղ, մերկ և անտուն կը թափառինք յուսահատ. զինուորներ, թէև կ'աշխատին զսպել վայրենիներու տանգաղութիւնները՝ բայց կէս ժամուան տեղ մը դուրս ելլելը կեանքի տուժումին կը յանգի կոր։ Զօր-Մարզուանցիք իրենց ունեցածը կերցուցին մեզ անխնայ գրեթէ ամիսէ մը ի վեր, սակայն իրենք ևս մեր վիճակին մասնակից եղան հիմա. Թուրքերը պոյքօթ ըրած են, դուրսէն ո և է ուտելիք ղրկել չեն տար։ Հոս ևս ահա սովը իր ճիւաղի ճանկերը ցցած կը պաշարէ մեզ ամէն կողմէ. վրանուս հագուստն ու ճերմակեղէնները աղտոտած ուփրուած է և չունինք փոխնորդ տառապանքի բեռան տակ ընկճուած մեր մարմնոյն քիչ մը հանգիստ տալու։

Մեր կացութիւնը անտանելի է։ Մեր տունները, եկեղեցին, նորակառոյց դպրոցն ու ազարակները ոչրած ու մեր ցանքերը թշնամիներու կենդանեաց կեր դարձած են։ Մեր ինասները տուժելու համար իբր թէ՝ մեզմէ կորուստի տեսարակեր ուզեցին, պատրաստեցինք ու կը սպասենք գործադրութեան, բայց ոմանէն աւելի ներկայ վիճակնիս յուսահատական է, անոնթի ենք, հագնելիք չունինք, հալուած ու մաշուած ենք մարմնով ու հոգւով։ Կը խնդրենք որ պատ մը ձեր գթասատ սրտերն ու ազգասիրական թանկագին միտումները մեզ դարձնէք. ձեր օգնութեան ձեռքերը կարկառէք դէպի թշուառները՝ փրկելու համար մեզ՝ մնացեալ անդունդին եզերքէն, ուր պիտի գլորուինք եթէ հոգ չհանուի մեզ։

(Բազմաթիւ ստորագրութիւններ)

ԿԱՐԵՒՈՐ ՆԱՄԱԿ ՄԸ ԱՏԱՆԱՑԻՆ

Ատանայէն կարեւոր անձնատուութեան մը կողմէ Մայիս 3 թուով նամակ մը ուղղուած ըլլալով Պոլիս, սա՛ տեղեկութիւնները կը քաղենք այդ նամակէն.— «Երկրորդ դէպքէն օր մը առաջ Մէբսէն երթալ ուզեցի չթողուցին։ կրկ. օր գայի, բայց երբ Մէբսէն հասայ, հոն ալ կոյսարանէն երեք սուինաւոր չթողուցին դուրս ելլել։ Իրիկուան Ատանա վերադարձայ կնոջս հետ։ Ատանա՝ կայսարանէն կառք նստանք ոստիկաններու առաջնորդութեամբ և Մ. Թրլանիի տան առջեւ հասանք։ Զինուորները զէնք կը պարպէին Հայոց վրայ, որոնք դիտապատ գետին կ'իյնային։ Մենք Թրլանիի տունը մտանք, և այդպէս ազատեցանք։ Դուրս մնացողները ամենքն ալ մեռան։ Անգլիական հիւպատոսը հոս էր։ Կառավարութիւնը Տօքթ. Բէյճէպանոը, Զաքարեանը և Պզտիկեանը ուզեց պաշտօնապէս, բայց չանձնուեցան։ Երեք շաբաթէ ի վեր այսպէս ենք։ Անգլիական հիւպատոսին ընթացքը անսասկալի կը մնայ։ Երկրորդ դէպքին օրը Մէբսէնէն օտար նաւատորմէն ֆրանս. և անգլիական զինուորներ հոս պիտի գային, բայց յիշեալ հիւպատոսը հոսկէ հեռագիր ուղղեց թէ՝ «Բան չկայ, մի՛ գար»։ Բայց անկէ ետք հրդեհն ու թալանը 40 ժամ տեւեց։ Հիւպատոսը նաեւ կուսակալին և ուրիշ պաշտօնեաներու հետ լաւ կը տեսնուի, բայց չի կրնար բան մը ընել։

Երկու շաբաթ առաջ ալ անգլիական նաւատորմէն 20—30 զինուոր եկաւ, մեզ պիտի տանէր. բայց դարձեալ չթողուց։ Թուրքերու հեռեւան յատակագիծը լաւ կը թուի իրեն։ Եթէ լրջօրէն գործող մէկը ըլլար, առաջին դէպքը երեք օր չէր տեւեր, և երկրորդ դէպքը տեղի չէր ունենար։ Երկրորդ դէպքէն ետք, հոս ուչաքսիոնէներէ կազմուած յանձնաժողովը բան գործ ըրաւ Հայերը բանտարկեցին։ 130 հոգի բանտարկուեցան, և չորեքշաբթի անցուցեալ վզերնուն։ Հիւանդութիւնը կայ, որը տղոց թիւը ճչդուած չէ տակաւին։ Պապիկեան էֆ. բանտն է։ Պոլսէն պատերազմական ատեանը եկաւ շաբաթ մը առաջ։ Հին յանձնաժողովին ուղղութեան կը հետեւի։ Բանտարկեալները ազատ չաքաղեր, թէեւ առաջուան պէս ձերբակալութիւն ալ չըներ, բայց ո՛վ մեռաց որ բռնէ բանտարկէ։ Զեկոյց մը հրատարակուեցաւ որ վնաս ունեցողը դիմում ընէ։ Գործը սկզբունքով չի ըներ, այլ անձնականութիւններով կը զբաղի։ Գիւղերէն Համիտիէի, Օսմանիէի եւն. մէջ մարդ չմնաց։ Քաղաքին մէջ օրեր և կիներ կան, բայց ո՛չ ոք կրնայ անոնց տրբութիւն, առաջնորդութիւն ընել։ Ապացոյց և վկայ կ'ուզեմ. բայց՝ դարձեալ ո՛վ կայ որ ապացուցանէ և վկայէ։ Երկու երեք Հայեր միայն աղերսագիր տուած են. իսկ Թուրքերէն երեք հարիւր հոգի։ Անոնց որ իրենց տուներուն վրայ յարձակում եղած ատեն ինքնապաշտպանութեամբ դիմադրած են, կը ձերբակալուին, և դիտողութիւն կ'ըլլայ իրենց թէ ինչո՛ւ զէնք պարպած են։ Ցարձակում և Չարդ ընողներուն բան մը չեն ըսեր։ Եղբայր, անօթութիւնը և մերկութիւնը մէկ կողմէ, յետոյ՝ արեւուն տակ մինչեւ իրիկուն պառկիլը՝ միւս կողմէ։ Ի՞նչ կրնանք ընել։ Առջի չարդերուն վիճակիդ ցաւով կ'ըլլար։ Հիմա ան ալ չկայ։ Մէկ երկու օրէ ի վեր քաղաքին եզերքը պառկողներուն օրական մէկ հաց կը տրուէր, հիմայ ա՛ն ալ չկայ դրեթէ։»

ՎԱՐՁՈՒԹԵՆՆ Ատանա գացող պատուիրակները հեռագրով կը հաղորդէին թէ 100 որբ Իզմիր և 200 ալ Պոլիս ճամբայ հանուելու վրայ են, և հրամանգ կը խնդրէին։ Երէկ առաւ Քաղաք. Ժողովի դիւանը խորհրդակցութենէ մը ետք հեռաւոր սոխպոդական հեռագիրը ղրկեց Ատանա.—Որբերուն Ատանայէն ճամբայ հանուիլը և այլուր զրկուիլը յարմար չէ։ Որոշեցինք որ հոգ որբանոց մը հաստատուի։ Հիմակուհիմա չենք մը վարձեցէք և տեղաւորեցէք որբերը։ Նախնական ծախքերը որոշեցէք և գիտցուցէք մեզի։»

*** Թուրքերէն, Իբթիհաս օրթերթը, որ երեկուընէ սկսաւ հրատարակուիլ, կը գրէ թէ Ատանայի խռովութեանց գլխաւոր պատասխանատուներն ու դրդիչները իրենց ձերբակալուիլը նախազգալով տեղւոյն անգլիական հիւպատոսարանը ապաստանած էին, եւ այժմ Ատանայի զինուորական հրամանատարութեան կողմէ կ'ուզուի որ անոնք յանձնուին դատուելու համար։ Պատկանեալ պաշտօնատունը դիմում ըրաւ անգլ. դեսպանատուն։

*** Դարձեալ Իբթիհաթի մէջ կը կարդանք.— «Ատանայի խռովութեանց դրդիչներէն Ատանայի առաջնորդ Մուշեղ եպս.ևս Եգիպտոս փախած ըլլալով, հարկ եղած տեղերը զեկոյցներ եղած են զայն ձերբակալելու համար»։

*** Ատանայէն ուղղուած հեռագիրներ կը ծանուցանեն թէ,— կ'ըսէ վերոյիշեալ Թուրք թերթը,— խռովութիւններուն առաջքը կ'առնուի բոլորովին և պատասխանատուները կը պատուին։ Այս հեռագրական տեղեկութիւնները հաղորդուեցան օտար պետութեանց մօտ գրասնուող Օսմ. դեսպաններուն որպէս զի իրենց գտնուած երկիրներու կառավարութեանց ծանուցանեն։

*** Հալէպի կուսակալութենէն ալ կը հեռագրուի թէ Մարաշի և գիւղերուն մէջ 43 հոգի ձերբակալուած են։ Նիզամիյէ զինուորներու ժամանման վրայ ժողովրդեան մէջ յուզում 100ին 90 փարատած է։

*** Ատանայի կուսակալութիւնը կը հեռագրէ թէ ընդհանրապէս 331 հոգի բանտարկուած են (198 Իսլամ և 133 Քրիստոնեայ)։

ԿԻԼԻԿԻԱՅԻ ՍԱԿԱՆ հրատարակները երէկ առաւ. ժամը 3 (Ը. Ե.)ին Պոլիս ժամանեցին։ Ազգ. Վարչութեան պատգամաւորութիւնը ժամը 7 (Ը. Ե.)ին չդանժակոցով գնաց գերմանական Սթամպուլ չոգենաւը որ բացերը կեցած էր։ Առաջնորդուեցան Թոփխանէի քարափը և անկէ ուղղակի Սելամտիս։ Թուսական դեսպանատունէն խաւազ մը կ'ընկերանար հրատարակներուն, որոնք են Գարեգին Ա. եպս. Սաթունեանց, Ասլան եպս. Շալեան, Մեսրոպ Վրդ. Տէր Մովսէսեան և Բաբգէն Վրդ.։ Հեռեռնէն բերած են կամաղկոսական զգեստները, գաւազանը և պնակէն։ Ցակոր էֆ. Խասեան երէկ Վեհ. Հայրապետին գնաց, հրաւիրելու համար Ն. Վեհափառութիւնը Սելամտիս, յայտարարելով թէ հրատարակները ժամանած են։ Հրատարակները Ս. Հայրապետին հետ տեսակցելէ ետք պիտի այցելեն ռուս դեսպանին։ Հրատարակները յայտարարեցին մեր խմբագրին հարցումին պատասխանելով թէ առ առաւելն հոս 7-8 օր մնան պիտի կրնան մնալ, քանի որ Զարը Վեհափառը տեսնել ուզած է մայիսի երկրորդ կիսուն։ Կաթողիկոսին և հրատարակներուն ս[illegible]ասարելու համար երկու «չաթր» (ծառայ) յատկացուեցան, որոնք ամբողջ կարմիր հագուստ են բան հնամանդ սոլորութեան, և ճերմակ գլխաքով։ Հրատարակները հետեւորդներ բերած են նաև բատակոնայսի Ս. Միւռոն, որ Բերայի Տ. Յակոբոս քչ.ն Մայր եկեղեցի փոխադրեց։

Ս. Հայրապետին կողմէ Զիլինկիրեան Տ. Եղիշէ Ծ, Վրդ. Սարգսեան գալով, Ն. Վեհափառութեան հայրապետական օրհնութիւնը ձօնեց հրատարակներուն, որոնք երախտագիտութեամբ ընդունեցին։

«ԲԻԼԻՍՈՆԵԱՆ» ԵՒ ՈՉ ԹԷ «ԴԻԼԳՕՐԻԷՆ».— Երէկ մեզի տրուած տեղեկութեան մը նայելով, Մարդասէրի տեսչութիւնը ,ձեռնհասութեան հրաման մը վրայ, սկսած է Հայոց թէզգիրներուն մէջ ըստ առաջնոյն Բրիսոնեայ գրել փոխանակ «Դրէգորիէն»ի։

ԱՆՁԱՄԱԳԱՆ ԱՄՐԱԳԻՏՏ.— Կրօն. Ժողովի անդամ Տ. Յակոբոս վրդ. Շահպազեան առջի իրիկուն Նարը Դարուի եկեղեցիին իր քարոզչի սենեակին ինքզինքը ծովը նետելով անձնասպան եղած է։ Դիւրը խարակներուն բաղխեցաւ եւ ջարդ ու փչրը եղաւ։ Վարդապետը չատ ազդուած էր Ատանայի վերջին դէպքէն և տեսակ մը հոգեկան տկարութեան ենթարկուած։ Ցուզարկաւորութիւնը պիտի կատարի այս առտու Մայր եկեղեցիին մէջ Մաղաքիա Տէրունեան և Գրիգորիս Յովհաննէսեան եպս.ներու ներկայութեամբ։

ԱՏԱՆԱՑԻ

ՈՐԲԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Օր. Նարեր Պողոսեան որուն արատուչ կոչը հրատարակեցինք, որբանոց մը հաստատելու համար իր ձեռնարկին մէջ քաջալերուած պզտիկ բարեկամուհիներէ, որոնք ի մօտ ատենին մեկնիլ մեկնիլ Մերսին, հոն հաստատելու համար որբանոցը օսար տերութեանց պատսպանութեան տակ։ Ուրախալի է որ Բերայի իգական սեռը խոստացած է իր օժանդակութիւնը ընծայել Օր. Պողոսեանին։ Ահա իր նամակը.

Սիրելի փոքրիկներս,

Շնորհակալութեամբ կուգամ ձեզի բսել թէ հետեւեալ նամակները ստացայ երկու պզտիկներէ զոյս հրատարակելու փափաքին չեմ կրնար ընդդիմանալ։

«Հայրիկս եւ մայրիկս իմացած էի Ատանայի խեղճ մարդոց վիճակը, եւ երբոր մայրիկս կարաց Մանգուսի մէջ ձեր կոչը մեր քոյրիկներուն օգնելու, ուրախութեամբ որոշեցի ամիս ամիս ձեզի 10 ղրուշ վճարել եւ այս տարի եւ ոչ մէկ խաղալիկ առնել տալ, եւ ոչ իսկ տարեդարձին։ Եթէ չարունակէք այդ որբերուն նայիլ, չարունակ պիտի վճարեմ այս ամսականը ամէն տարի մէյ մէկ բանէ զրկուելով։

Մնամ ձեր փոքրիկ բարեկամուհին

Սիմա Տաատուեան

«Դիրեր էք թէ Եւրոպացի պզտիկները իրենց ուտելիքներէն կը զրկին եղեր ինքզինքնին։ Ես ալ ուզեցի մենակս բանը ընել, բայց հայրիկս բժիշկ է, ինծի ըսաւ թէ ուտելիքէն խնայողութիւն չըլլար։ Ես ալ վերջապէս խորհելով գտայ միջոց մը։ Մայրիկս չատ մը ամառուան հագուստներ պիտի չեներ, առաջարկեցի իրեն որ այս տարի 120 ղրշ. աւելցնելու չափ պիտա չենկ տայ եւ մայրիկս ընդունեց։ Շատ ուրախ եմ որ այս կերպով ամիսը 10 ղրշ. բաժանորդագրուած պիտի ըլլամ։ Ընդունեցէք այս փոքրիկ նուէրը ի նպաստ ձեր քանալիք որբանոցին։

7 տարեկան Իսկուհի Պարտիզպանեան

Այս երկու պզտիկները չեն գիտեր թէ որչափ քաջալերած եղան գիս իրենց այս քնքուշ և սիրուն նամակները։ Եթէ երբեք 1000 փոքրիկներ ունենամ այս երկուքին օրինակին հետեւող, այն ատեն պիտի կրնամ Ատանա երթալ եւ որքանութիւն մը դնել, վասն զի ըլլալով որ 100 որբերու ապագան բոլորովին ապահովուած պիտի ըլլայ։ Այդ տեղ կեանքը այդքան սուղ չըլլալուն, մէկ որբի պահպարութեան եւ ուսումնարանի համար տարին 1000 ղրշ.ը կը բաւէ։ Այս հաշիւով 1000 բաժանորդ փոքրիկներ պիտի կրնան 100 որբ պահել եւ որքան բաժանորդներու թիւը աւելնայ, նոյն համեմատութեամբ կարելի է աւելցնել որբերու թիւը։ Իսկապէս սքանչելի գործ մը պիտի ըլլայ այս որբանոցը, 3էն 12 տարեկան մանուկներու կողմէ հաստատուած և գեղեցիկ օրինակ մը ապագայ Հայ մանուկներուն համար։

Դուք այս գործին մասնակցելով պիտի մեղմացնէք այդ մասամբ սիրտերուն ցաւերը, որքան պիտի ըլլաք անոնց այդքերուն արցունքները եւ միեւնոյն ատեն չակած պիտի ըլլաք անոնց ապագան, մեծցնելով մէյմէկ գործի եկող արհեստներ ստրված մարդիկ եւ ընկերութեան վայելուչ անդամներ։ Շնորհակալութիւններս նաեւ կը յայտնեմ Օրք. Միւնեմիսեան եւ Մ. Եղանուկեանին, որոնք այս մարդասիրական ձեռնարկը յառաջ տանելու համար իրենց անձնուէր աջակցութիւնը նուիրած են ինծի։

Փոքրիկներու բարեկամուհի

ԵՍԹԵՐ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ԳՈՂ ՄԸ ՕՍՄ. ԲԱՐԼԱՄԷՆԹԻՆ

Մայիս 10ին, կիրակի ժամը 10ին (Ը. Ե.) Վառնայի ժողովարարին մէջ տեղի ունեցաւ, միշազգային մեծ մրցմանի մը, 3000է աւելի բաժնեմիտ խուռնած էր սրահին մէջ, հայկասիրական եղբայրակցութեան մէջ որոշումով, Օսմ

ՕՍՄ. ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԻ 83ՐԴ ՆԻՍՏԸ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՐՑԸ

ՀԱՅԵՐԸ ԵՒ ՖԷՐԻՏ ՓԱՇԱ

ԴԷՄ ԴԷՄԻ

ՓԱԽՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵՍԵՓՈԽԱՆՆԵՐԸ

Ժամը 3ին բացուեցաւ երէկ Ժողովը նախագահութեամբ Ա.Մէջտ Բիզա պէյի և հաստատուեցաւ անցած նիստի տեղեկագրութիւնը։

Եպարքոսը ղրկած էր զինուորական սահմանումներու վերաբերեալ թուղթեր։ Ընդունեցան։

Գործադուլի կանոնագիրը քննող յանձնաժողովէն Միւնիր էֆ. եւս բացատրութիւններ տուաւ կառավարութենէն եկած օրինագծին վրայ իրենց կատարած փոփոխութեանց մասին։ Իրենց գլխաւոր բարեփոխութիւնը սա եղած էր որ մինչ կառավարութիւնը այդ օրէնքով գործատորական սէնտիքաները կ'արգիլէր, յանձնաժողովը ջնջած էր այդ տրամադրութիւնը։

Ճաւիտ.— Մեր կառավարութիւնը սրխալ ուղի մէջտ եղածին վրայ դատելու։ Օրինակի համար այս օրէնքը կը վերաբերի հանրային հաստատութեանց, երկաթուղիներու, չոգենաւերու, թղթատարութեան են. վարչութեանց մէջ տեղի ունեցած գործադուլներուն։ Օրինակի համար փտանները կամ գրաւարները երբ գործադուլ ընեն, ասիկա հանրային վնաս առաջ չբերէ՞։ Այո, բայց նկատի չէ առնուած ատոնք։ Ինչո՞ւ, որովհետեւ առանկ բան մը չեղաւ։ Ես վստահ եմ որ եթէ Բուռնլիի երկաթուղիի պաշտօնեաները գործադուլ բրած չըլլային, կառավարութիւնը այս օրէնքը չպիտի մտածէր և բերէր։ Հետեւաբար կ'առաջարկեմ որ, կառավարութիւնը մեզի բերէ ընդհանուր գործադուլներու մասին կանոնագիր մը։

Ճաւիտ պէյ ետքը երկարօրէն խօսեցաւ գործադուլի սկզբունքին վրայ. յարեց թէ երբ մասնաւոր հաստատութեանց մէջ գործադուլը ներելի կ'ըլլայ, ինչո՞ւ չըլլայ հանրային հաստատութեանց մէջ. հետեւաբար, պէտք է այդ գործաւորներուն իրաւունքներն ալ նկատի առնել և գործաւորները արդարութեամբ և հաւասարութեամբ նկատի առնել։ Գործադուլը հանրային իրաւունք մըն է, անբռնաբարելի անձնական իրաւունք մըն է, զոր կառավարութիւնը պէտք չէ արգիլէ։ Կառավարութենէն եկած օրէնքին մէջ կ'արգիլուէր հանրային հաստատութեանց մէջ գործաւորական սէնտիքաներուն կազմութիւնը։ Ասիկա գործադուլի ազատութեան դէմ է, զոր բարեբաղդաբար ջընջած է յանձնաժողովը։ Սէնտիքաները խռովարարական ընկերութիւններ չեն, աշխատողներուն օրինական շահերը պաշտպանութիւնն է այդ, զոր պէտք է ազատ թողուլ։ Իսկ կառավարութեան արգիլելիքը պիտի ըլլայ բռնութիւնները. օրինակի համար չաշխատող գործաւորները իրաւունք չպիտի ունենան իրենց աշխատող ընկերներուն վրայ բռնութիւն բանեցնելու որ անոնք ալ գործը ձգեն։ Սէնտիքաներու կազմութենէն պէտք չէ որ վախնան բարձրտները կամ հաստատութիւնները, որովհետեւ սէնտիքաները անոնց դէմ չեն։ Թող չկրծուի թէ սէնտիքաները երբ արգիլենք, օտար դրամագլուխները աւելի դիւրին պիտի մտնեն մեր երկիրը։ Ո՛չ. սէնտիքաները ամէն տեղ օրինական են, հետեւաբար նոր դրամագլուխներու կազմութեան արգիլ չեն կրնար ըլլար։ Իրաւ է թէ սէնտիքաներու չգոյութիւնը օգտակար է հաստատութեանց վարչութիւններուն, բայց այդ օգուտը ապօրինի օգուտ մըն է։ Սէնտիքաները եթէ չըլլան, իրաւ է թէ գործատուները դժուար կ'ըլլան, սակայն միւս կողմէ ան կը պաշտպանէ ազքատ, կարօտ դասակարգին օրինական շահերը։ Սէնտիքաները կանոնաւորութիւն և կազմակերպութիւն կը մտցնեն գործատոր դասակարգին մէջ և կը ծառայեն անոր մտաւորական զարգացման ևս, որով պէտք է գոյութիւն ունենան։ Ես կ'առաջարկեմ որ այսօրէնքը ընդունուի, գլխաւոր կառավարութեան որ ղրկէ ընդհանուր գործադուլներու և սէնտիքաներու մասին ալ օրինագիծներ (ծափեր)։

Տալէֆ.— Մենք փոխանակ գործաւորներուն շահերը պաշտպանելու, ահա օրէնքներով կը սեղմենք անոնց պաշտպանութիւնը։ Այս դասակարգին շահերը պաշտպանելը հայրենիքին եւ ազգին շահերը պաշտպանել ըսել է։ Գործաւորները գործ պիտի ունենան օտար դրամագլուխներէ կազմուած հաստատութեանց կամ հանրային մեծ կազմակերպութեանց հետ։ Մինչեւ որ այս մեծ հաստատութեանց գործելու եղանակը չորոշենք այն ձեւով որ գործաւորներուն շահերը պաշտպանուին, չենք կրնար այս գործադուլի օրէնքով զբաղիլ։ Հետեւաբար կ'առաջարկեմ սառ վիճաբանութիւնը յետաձգել։

Արթաս.— Այս օրէնքով գործադուլը չէ արգիլուած. այլ առանց իրենց շահերը անտեսելու պայմաններ որոշած է։

Զօհրապ.— Այս օրէնքին մէջ յօդուած մը կայ թէ գործադուլ զրգռողները պատիժ պիտի ենթարկուին։ Պատիժ կը տրուի բանի մը համար որ արգիլուած է։ Քանի որ գործադուլին օրինաւորութիւնը կ'ընդունինք, ինչո՞ւ այդ բանը պաշտպանողները պատժենք։ Արդէն սէնտիքաներէն կազմութեան նպատակը ինչ է. գործաւորին վնասուած շահերը պաշտպանել բնական է. ան իր այդ գաղափարը պիտի կազմակերպէ եւ ատոր համար դրդումներ պիտի ընէ, ասիկա իր օրինական միջոցն է. ինչո՞ւ արգիլենք։ Եա՛ս շատ արգելքը կարելի է դնել բռնի միջոցներ գործադրողներու դէմ։

Հաճեա Իպրահիմ.— Եւրոպական կանոնը և բարքերը մեր մէջ չկան, որով օրէնքներն ալ չեն կրնար հոս մտցուիլ նոյնութեամբ։ Հիմա գործ չկայ, նախ գործ գտնենք ժողովուրդին. օտար դրամագլուխ բերենք և երբ զարգանանք, այն ատեն սէնտիքա կազմենք, քան ընենք։

Վարդգէս.— Մենք որչափ պաշտպանենք դրամատէրներուն շահը, աւելորդ է, անոնք իրենց դրամով կրնան ինքզինքնին պաշտպանել։ Մեր պարտքն է ժողովուրդին շահը, գործաւորին շահը պաշտպանել։ Այս դասակարգն է որ իր կուրծքը կոտրուց թշնամիին դէմ։ Երեւակայեցէք 12 ժամ աշխատող գործաւոր մը։ Ինչո՞ւ չպաշտպանենք։ Մեր մէջ պաշտօնէութիւնը իբր ծառայ նկատուած է. վարպետը կը ծեծէ, կը հայհոյէ գործաւորները։ Կիներ, 10-12 տարեկան աղջիկ ու տղաքներն ալ կ'ենթան ենթարկուիլ գործարանատէրերուն բռնութեանց։ Հետեւաբար, նախ կը խնդրեմ որ այս մասին տրամադրութիւններ աւելցուին, աշխատութեան ժամերը որոշուին և գործաւորութեան ընդհանուր կանոնագիր մը կազմուի։

Ժողովը բաւ համարեց ընդհանուր վիճաբանութիւնը և սկսաւ յօդուածները քննել։ Որոշուեցաւ կառավարութենէ պահանջել սէնտիքաներու և մասնաւոր հաստատութեանց գործադուլին վերաբերեալ օրինագիծներ։

Նախաբար Ֆէրիտ փաշա բեմ ելլելով ըսաւ թէ կառավարութեան համար մեծ վտանգ մըն են սէնտիքաները, թէ Գուլկարիա Բուռնլիի երկաթուղին գրաւեց գործադուլին պատճառաւ, թէ մեր գործաւորները խաղաղ մարդիկ են, սենտիքաները կազմողները Եւրոպայէն եկած և սօսիալիզմի գաղափարին հետամուտ մարդիկ են որոնք իրենց պիտան ամէն տեղ կը գտնեն, եւայլն։ Սէնտիքաները պէտք չեն մեզի, երկրին վտանգաւոր են (ծափեր)։

Այս յետադիմական չարժման վրայ նախ խօսք առաւ Խալիլ պէյ որ ըսաւ թէ որչափ ատեն որ գործադուլը արգիլուած է, սէնտիքան օրինաւոր է, իսկ երբ պէտքը կը շնչուի գործադուլը արգիլելու՝ այդ ուրիշ հարց է։

Ետքը բեմ ելաւ Զօհրապ էֆ. և կէս ժամ տեղողջ պերճախօս կերպով պաշտպանեց գործաւորական իրաւունքը, մէկիկ մէկիկ փճացուց Ֆէրիտ փաշայի փաստերը։ Ահա իր խօսքերուն ամփոփումը։

Զօհրապ.— Փաշային բոլոր փաստերը հերքելի են։ Նախ սօսիալիզմ բառը կը յիշատակէ սոսկումով մը։ Ասիկա չեմ ըմբռներ (աղմուկներ) ինչո՞ւ կ'աղմիկ։ Գիտէ՞ք ինչ է սօսիալիզմը։ Ասիկա մարդկային իրաւանց պաշտպանութիւն է։ Երբ զայն քննենք, անոր բոլոր տրամադրութիւնները հոմանաչ պիտի գտնէք Շերիաթին։ Սօսիալիզմ բառէն սոսկալը Համիտեան բէժիմը կը յիշեցնէ մեզի։ Ապտիւլ Համիտ ամէնէն աւելի կը վախնար այդ սկզբունքէն և սօսիալիստները իբր մուզիր մարդկ ձերբակալել կուտար։ Փաշան կ'ուզէ որ սէնտիքաները արգիլուին։ Փաշա՛, դուք փոխանակ աշխատանքի սէնտիքաները արգիլելու, դրամի սէնտիքաները արգիլեցէք, ճնչողներու խմբակցութիւնները արգիլելու տեղ, ճնչողներուն սէնտիքաները արգիլեցէք։ Ուրեմն կը ներէք որ դասակարգ մը իր զէնքերը հաւաքէ՝ կը ներէք ճնչումներու համար եղած սէնտիքաները և չէք ներեր զրկուածներուն համախմբումները։ Փաշան թո՛ղ ա՛յդ սէնտիքաները արգիլէ։ Դրամատուներ, եւրոպական ընկերակցութիւնները, խմբակցութիւնները ինչ՞ եր, սէնտիքաներ չե՞ն։ Փաշան հոս ատոնց պաշտպանութիւնը կ'ընէ։ Եթէ իր խօսքին հետեւելով դամի սէնտիքաները պաշտպանէք, այն ատեն աւելի ևս պիտի ճնշենք արդէն իսկ ճնշուած դասակարգին վրայ։ Միայն մէկ կողմը պարզելով չըլլար, պէտք է զրկանքներու էշն ալ պարզել։ Գիրքին մէկ կողմը հոս գալ կարդալը ուղիղ չէ (աղմուկներ)։ Ես փաշային անձին չէ որ կը յարձակիմ, այլ գաղափարին վրայ և կը զարմանամ որ Ժողովը որ միշտ Շերիաթը կը փնտռէ, այս պառագային մէջ կը թերանայ այդ մասին մէջ (Դարձեալ աղմուկներ)։

Կեսարիոյ Քասիմ հօճան.— Աս սուսիալում է ի՞նչ է, ատոր Թուրքերէնը չկա՞յ. մենք հոս Թուրքերէն խօսելու եկած ենք (Մի՛ծաղրեր)։

Զօհրապ շարունակեց իր ճառը, պարզելով ընկերվարութեան օգտակարութիւնները, սէնտիքաներու անհրաժեշտութիւնը եւ յուսիչ օրինակներ բերաւ գործաւորական զրկանքներու հարցուց թէ եթէ երկաթուղին՝ գործադուլին համար կորսուած կը նկատենք սխալ միտքով մը Պօմնա Հէրսէքը ինչով կորմնցուցինք։ Իր ճառը վերջացաւ ձախակողմի ծափերուն մէջ։

Ետքը բեմ ելաւ Համբարձում էֆ. Պօյաճեան որ գեղեցիկ կերպով պաշտպանեց ընկերվարականութեան սկզբունքը, յարելով թէ երբ գործաւոր դասակարգը հասկնայ թէ իրենց շահերը նոյնն են, ալ Հայը, Թուրքը, Քիւրտը իրար չեն կոտրեր։ Ես կը ցաւիմ որ, ըսաւ, 50000 թշուառ անհատներու ներկայացուցիչ եւրոպոխանները իրենց ժողովուրդին շահը նկատի չեն առներ (խիստ աղմուկներ եւ բողոքներ)։ Բացատրեմ։ Երբ վաճառական մը իր ապրանքը 3էն 6 զրշ.ի հանէ, բան չենք ըսեր. բայց ան կ'ուզենք արգիլել գործաւորը որ տեսնելով թէ օրական 3 զրշ.ով չապրիր, 7 զրշ. կ'ուզէ, քանի որ հացը որ առաջ 40 փարա էր հիմա 60 փարայի կեան է, այսպէս նաեւ բոլոր ապրելու միջոցները։ Ինչո՞ւ պիտի բանատարկենք երբ այս զրկուածները քիչ քիչ գալով իրենց համար դարման մը խորհին։

Վիճաբանութիւնը երկրորդ մասին յետաձգուեցաւ։ Սակայն Ժողովը վերաբացուելուն նախագահը յայտնեց թէ հանրօգուտ չընութեանց նախարարին խնդրանքով, յետաձգուած է խնդրին վիճաբանութիւնը։

Կարդացուեցաւ տեղեկագիրը այն յանձնաժողովին որ կազմուած էր փախստական երեսփոխան Իսմայիլ Բէյմալ և Միւֆիտ պէյերու վրայ ծանրացած ամբաստանութիւնները քննելու համար։ Յանձնաժողովը ամփոփումը կ'ընէր այդ երկու երեսփոխաններուն եկած և անոնց կողմէ ղրկուած հեռագիրներուն, մարտ 31էն վերջ։ Հեռագիրներ տուած էին իրենց գաւառները թէ հանդարտ մնան, սահմանադրութիւնը վտանգուած չէ։ Տէպրէլ երբ հեռագիր մը կը ծանուցանէր թէ 10,000 հոգիով Պոլիս կուգան, ատոնք դրած էին թէ չշարժին իրենց տեղէն, վտանգ չկայ։ Վկաներ ալ կ'ըսէին թէ դէպքին օրը Իսմ. Բէյմալ օրինաւոր դատի էր զօրքերուն պահանջը։ Երեսփոխան մը ըսած է թէ այն օրը Իսմ. Բէյմալ իրեն պատմած է որ պատ երթալուն ըսած է Ապտիւլ Համիտի «վեհափառ, ձեր իրաւունքը առնուած էր, հիմա ձեռք առիք. Ջնացէք որ պահէք» Իսմ. Բէյմալ ըսած է նաեւ թէ Սուլթան Համիտ իրեն նախարարեան պաշտօն տալ ուզած է, բայց ինք մերժած է։ Պալատականներ ալ ըսած էին թէ Իսմ. Բէյմալ պէտք դէպքին օրը պալատ գացած Համիտի ներկայացած է. Համիտ իրեն պաշտօն առաջարկած է, բայց մերժած է։ Պալատականներ ըսած էին թէ Իսմ. Բէյմալ դէպքէն առաջ ալ էսվապեի Իլիաս էֆ.ի եկած է։ Բայց ասիկա տունի խնդիրի մը համար էր։ Դէպքէն շատ առաջ օր մը սենեկապետ Իզմն պէյ Իսմ. Բէյմալի երթալով ըսած էր թէ «Վեհափառը քեզի համար գէշ չմտածեր, եթէ իր(Համիտի) ձեռքը ըլլար, Երեսփ. Ժողովին նախագահ կ'ընտրէր զինքը»։ Ասոր վրայ Բէյմալ պէյ ալ պատասխանած էր թէ Եւրոպա գտնուած ատեն ինք ալ Սուլթանին հակառակ չէ վարուած։ Ասկեց զատ, Բեամիլ փաշայի անկումէն ետք, Համիտ մէկը ղրկելով Բեամիլ փաշայը ըսած էր թէ շատ չանհանուի Իսմ. Բէյմալի հետ որ Ցունաստանէն և Իտալիայէն վարձուած մէկն է, ինչպէս նաեւ Սապահէտտինի։ Բեամիլ ալ ըսած էր թէ Սապահէտտինի հետ մէկ անգամ միայն տեսակցած է, Ֆարիսաւա մէկն է։ Վկաները կ'ըսէին նաեւ թէ Իսմ. Բէյմալ դէպքին օրը աշխատած է Նազըմ փաշան Անձնապահ բանակին հրամատար կարգել տալ։ Միւֆիտ պէյի գալով անիկա դէպքին օրը պալատ միայն գացած էր Իսատ փաշայի հետ, առաջարկելով Սուլթանին որ խաղաղեցնէ զինքը։

Պատերազմական ատեանը կը պահանջէր որ ատոնք դատի ենթարկուին։

Սկսաւ խորհրդակցութիւնը։ Նախ խօսք առաւ Իթթիհատական ազգթ. Ադրիֆ Ռամէթ և գովեստը ընելով պատերազմական ատեանին արդարադատութեան, քանի որ ամէնէն կասկածելի նկատուած Նաստիր աղան իսկ արձակած էր, առաջարկեց որ գործը անոր յանձնուի։

Ասիկա դարձուածք մըն էր, որ ցաւոցեցաւ, որովհետեւ ժողովականները կարդացուած թուղթերով ենթականերուն մեղապարութեան համոզուած չէին։ Հետզհետէ խօսեցան քսանի չափ երեսփոխաններ և ամէնքն ալ յայտարարեցին թէ այդ փաստերը բաւական չեն մեղապարտ նկատելու Իսմ. Բէյմալ և Միւֆիտ պէյերը։ Եթէ խաղաղեցուցիչ հեռագիրներն են մեղքը, այն օրը բոլոր երեսփոխանները միաձայնած և նոյն իմաստով հեռագիր ղրկել որոշած էին իրենց նահանգները։ Դէպքին օրը եթէ պալատ գնաց, ատիկա ժողովին որոշումով էր. եթէ չան ունենար, երբ նախարարութիւն տուաջարկուեցաւ ինչո՞ւ չընդունեց։ Իսկ զօրքերուն պահանջին օրինաւոր նկատելուն գալով, այն օրը, յուզումը խաղաղեցնելու համար ամէնքո՛ւս ալ նոյն բանը ընինք, ուրեմն, ամէնքնիս ալ դատապարտուելու ենք։ Պուչօ, Զօհրապ և Իսմայիլ Հաքգը (Ամասիա) էֆ.ները մասնաւորապէս ծանրացան սա պարագային վրայ թէ եկած փաստերը ոչ է կոսկածի նշոյլ անգամ չեն պարունակեր, թէ Իսմ. Բէյմալ կասկածելի ընթացք ունեցած է դէպքէն առաջ. իսկ անկից ետք ալ Նազըմ փաշայի պէս մէկը անձնապահ բանակին հրամատար կարգել ուզելով, ո՛չ թէ բէաքտիօնը զօրացնել, այլ արգիլել կ'ուզէր։

Խորհրդակցութեան շարունակութիւնը թողուեցաւ այսօրուան, երբ պիտի քննուի նաեւ Անատոլուի քննիչ մարմինին խնդիրը։

82ՐԴ ՆԻՍՏԸ

Ժողովը ժամ մը դադարէ ետք վերաբացուելուն կարդացուեցան երկու թաքրիրներ որոնք նկատի չառնուեցան։

Եպարքոսական գիր մը կը ծանուցաներ թէ հանգուցեալ դատական նախարար Մանիսայի զատ Բէֆիք պէյ հանգստեան թոշակի իրաւունք ստացած ըլլալու չափ պաշտօնավարած չըլլալով, այժմ իր մայրը և երկու եղբարները անօգնական մնացած են. հետեւաբար, մօրը 1000, մէկ կնոջը 2000 և միւս կնոջն ալ 1000 զրշ. կենսաթոշակ պէտք է յատկացնել, նկատի առնելով հանգուցեալին մատուցած մեծ ծառայութիւնները երկրին։ Ժողովը համամտութիւն յայտնեց։ Միւֆիտ պէյ ըսաւ թէ արդարութիւնը և հաւասարութիւնը պահելու համար պէտք է առաջին կնոջ ալ 1000 զրշ. յատկացնել, իսկ մայրը 500 զրշ. թոշակ ունենալուն, անոր ալ 500 եւս տալ։ Ժողովը որոշեց երմտական յանձնաժողովին զրկել։

Ետքը կարդացուեցաւ տեղեկագիրը այն յանձնաժողովին որ կազմուած էր երկու առնուազուս փախստականներուն Իսմայիլ Բէյմալ և Միւֆիտ պէյերուն վրայ ծանրացած ամբաստանութիւնները քննելու համար։ Մարտ 31էն ետք, յիշեալներուն եկած թուրքերէն, ալպաներէն և իտալերէն հեռագիրները ամփոփած, թարգմանած և վկաներու յայտարարութիւններն ալ արձանագրելով, ամբողջ թղթածրարը տուաւ Ժողովին որ կարդայ։

Զայներ.— Այդ ծրարը պէտք է վերադարձնել քննիչ յանձնաժողովին որ օրինաւոր տեղեկագիր մը բերէ։

Մուսթաֆա Արիֆ.— Յանձնաժողովին անդամ եմ։ Յանձնաժողովը տեղեկագիր տալու իրաւասութիւն չունի։ Ըստ Սահմանադրութեան, երեսփոխաններու դատական խնդիրները կ'որոշուին Ժողովին քուէով։ Մենք հեռագիրները, նամակները և վկաներուն յայտարարութիւնները հաւաքած ենք և ձեզի կը ներկայացնենք, թէ անոնք դատապարտութեան արժանի՞ են թէ ոչ, պէտք է Ժողովը որոշէ. յանձնաժողովը երբեք իրաւունք չունի եզրակացութիւն հանելու։

Սակայն հակառակ Արիֆի պէյի պնդումներուն թէ պէտք է այդ թուղթերը կարդայ, Ժողովը որոշեց որ յանձնաժողովը տեղեկագիր մը բերէ։

Շարունակուեցաւ մասնաւոր օրէնքին վիճաբանութիւնը։ 29րդ և 30րդ յօդուածները ընդունուեցան։ 31րդ յօդուածը կը տրամադրէր որ կառավարութիւնը կը բանայ գոցել այն թերթը որ սահմանադրութեան հակառակ, կամ ապառնութիւնը խանգարելու հանգամանք ունեցող հրատարակութիւններ կ'ընէ. սակայն երբ թերթին տէրը դատարանին կողմէ անպարտ ճանչցուի, այն ատեն կառավարութիւնը պարտաւոր պիտի ըլլայ թերթին համար վնասուց հատուցում ընել։ Այս խնդիրը բուռնական վիճաբանութեան առարկայ եղաւ։ Զօհրապ օրինական ճառով մը պաշտպանեց այդ տրամադրութիւնը, չեշտելով թէ քանի որ կառավարութիւնը պատճառ պիտի ըլլայ լրագրողին չաճուն, պէտք է ետքը տուժէ զայն։ Վարդգէս ալ ըսաւ թէ քանի որ կառավարութիւնը տուգանք պիտի տայ, դատարանները անպատճառ մեղապարտ պիտի հանեն լրագրողը. հետեւաբար առաջարկեց որ առանկ պարագայի մը՝ կառավարութիւնը արգելք դնէ այդ կարգի յօդուածներու հրատարակութեան, և միւնոյն ժամանակ դատական թերթին տիրոջ դէմ, որ երբ դատապարտուի, այն ատեն իբր պատիժ անոր թերթը գոցուի։ Տօքթ. Տաղաւարեան ալ պաշտպանեց կառավարութենէն տուգանք առնուելու պարագան։ Վերջը, ժողովը ընդունեց առաջարկ մը թէ կառավարութիւնը թերթը դադրեցնէ դատական վճիռ առնելէ ետք։

32րդ.էն մինչեւ վերջը ընդունուեցան յօդուածները։

Ետքը անցան տպարաններու կանոնագրին քննութեան, որուն մէջ փոքր փոփոխութիւններ եղան։ Մամուլի օրէնքին երկրորդ վիճաբանութիւնը տեղի պիտի ունենայ երկուշաբթի օր։

ՆԵՐՔԻՆ

ԱՊՏԻՒԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ԸՆԿ. ՆԻԿՕՐԻ.—Ամերիկեան թերթի մը մէջ հետեւեալը կը կարդանք.— «Վերջնականապէս կը հաստատուի թէ ասկէց ժամանակ մը առաջ անկեալ Սուլթանը մեծաքանակ գումարներ ղրկեր է Ամերիկա, իր հաշուոյն ուսնդ դրուելու ամերիկեան պանքաներուն մէջ։ Ասով կարծես գոյն մը կ'առնէ այն զրոյցը թէ Ապտիւլ Համիտ մտադիր է Նիս Եորք գալ և Հիւնդերորդ Մաուղիին վրայ գոգի մթնեանց մը բանալ...։ Տեսաք Ապտիւլ Համիտ եւ Ընկ. պիտի չզղջան եթէ իրենց մտադրութիւնը իրականացնեն, ամերիկացիք և ամերիկուհիք, տեսաք և տիկնայք, մեծապէս պիտի հեսաքդրքրուին իրմով, ամէն օր իր խանութը յաճախորդներով պիտի լեցուի, եւ ասկէց զատ Նիս Եորքի նկարչաձեւ տեսարաններուն վրայ թանկագին յաւելում մը պիտի ըլլայ։ Լաւ կ'ընէ որ Ապտիւլ Համիտ սրճարան մըն ալ բանայ, թէյանոց մըն ալ, ինչու չէ։ Ազնուազդի և փափուկ տիկիններ, իր թրքական սուրբ կամ թէյը խմած ատենին, իրական կամ աքսորական թագաւորութեան դէմ իրենց բնական դժգոհութեան յաղթեն թեթեւ։ «Մեղմ մարդ», պիտի ըսեն, «հիմակ արդեօք ո՞րքան աւելի երջանիկ է որ պարզ ու ժուժկալ կեանք մը կ'ապրի։» Տաքուկ, արեւոտ օրերուն Նորին նախորդ Վեհափառութիւնը կրնայ պտոյ մը իր խանութին դուռը ելլել, և էլեկտրական կառքերուն յաճախորդներուն պատեհութիւն մը տալ Նիս Եորքի անհուն զանազանութեան մէկ նոր յաւելուածը դիտելու։»

Մենք կ'զգի «Հիւր»երը.— Բ. գիշեր, Մեծ Կղզի «Հիւր»երը Պոլիս փոխադրուեցան Բհիպէր չոգենաւակով և պատերազմական ատեանը տարուեցան։ Ատանք են՝ պատերազմական Նախկին Նախարար Բիզա փաշա, Ահմէտ Բաթիով փաշա, Սատէտտին փաշա, Զէքի պէյ, Զիւլֆիւլ Իսմայիլ փաշա, Մէմտուհ փաշա, Հասան Ֆէհմի փաշա, Թոնսին փաշա, Բէյնտ և Բաղրզ փաշաները։ Ինչպէս գրած էինք, ատանք դատապարտուեցան ասպիսանաղրկութեան, քաղաքային իրաւունքներէ զրկուելու և աքսորման։ Իրենց ինչքերն ալ պիտի գրաւուին։ Միւնոյն պատիժները տրուեցան Նէճիպ Մէլէմէտի փաշայի նկատմամբ ալ։ Մօտ օրէն գաւառները պիտի զրկուին և հոն բերդարգել պիտի մնան։

ՆԱՏԻՐ ԱՂԱ անպարտ արձակուեցաւ, անմեղ եղած ըլլալուն համար։ Առջի օր երբ պատերազմական պաշտօնատունէն դուրս կը հանուէր, Նրբանցքներուն մէջ ծափահարուեցաւ պաշտօնեաներու կողմէ։ Մեծ դիւրութիւններ մատուցած էր պատերազմական ատեանին՝ այլ և այլ գաղտնիքներ յայտնած ըլլալուն համար։ Նաստիր աղա երեսուն տարու երիտասարդ մըն է, բարձրահասակ և նիհար։

ՎԱՐԶԱՊԵՏՆ ՈՒ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԸ, ինչպէս նաեւ Ա. քարտուղարն և Ա. սենեկապետը առջի օր կայս. Պալատն մէջ երդում բրին։

ՆԵՂՈՒԾՆԵՐԸ.— Իտալական դեսպանին դիմումին վրայ, Բ. Դուռը արտօնած է որ նեղուցներէն անցնին երկու իտալական փոխադրանաւեր, որոնք նաւթ բեռցած էին և Ռուսիայէն կուգային, պայմանաւ որ նաւերը զինեալ ըլլան։ Այդ մարտանաւերը արդէն իսկ անցած են նեղուցներէն։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԱՏԱՆ պարէզին մէջ առջի օր դաշտանդէս մը տրուեցաւ Անգլիացւոց Էտբայր տէյի օրուան առթիւ։ Այս այն օրն է երբ բոլոր Անգլիացիք կը տօնեն բոլոր գաղթավայրերու՝ մայր-հայրենիքին մրցումը։ Հանդէսին գացին Վարչապետը, Թերակղզի և Երեսփ. Ժողովոյ նախագահները, ներքին և արտաքին գործոց նախարարները, Նորատունկեան էֆ., Մերակուսակցութիւններ և երեսփոխաններ, և ուրիշ բազմաթիւ անձնաւորութիւններ։

ՍԵԼԱՆԻԿԷՆ երէկ վաղտ մը նոր զօրք եկաւ։

ՊԱՇԱՐՄԱՆ ՎԻՃԱԿԸ.— Մանուտա Շէվզէթ փաշա յայտարարած է թէ պաշարման վիճակը պիտի տեւէ մինչեւ ա՛յն ատեն երբ պատերազմական ատեանին գործը լմննայ։

ԱՏԱՆԱՑԻ դէպքին առթիւ փոխադրութիւնները ընդհատուած ըլլալով, Իզքէնտերունի մաքսատան մէջ առւտրական ապրանքներն ու բեռները մաքսէ զերծ պիտի մնան առժամապէս։

ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ ԴԱՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԸ Օտար վեհապետներուն ծանուցանելու համար կազմուած յանձնաժողովը յառաջիկայ Գշ. օր Պիտի մեկնի Կ. Պոլսէն։

ՏԷՐՎԻՇ ՎԱՀԷԹԻՒ Իզմիրի մէջ ձերբակալման մասին հետեւեալը հեռագրած է Իզմիրի հետաքննման զինուորական հրամանատար Սայիտ փաշայի կողմէ.— «Վօլքան»ի տնօրէն Տէրվիշ Վահէթի Իզմիր ձեռքերնիս անցաւ։ Կեղծ անունով ըլլալուն, նախապէս իր ինքնութիւնը ուրացաւ, և երբ հաւաստիք տրուեցաւ իրեն թէ այսուհետ բան մը չպիտի ըլլայ և կատարեալ հանգստութեամբ Պոլիս պիտի փոխադրուի, այն ատեն ինքզինքը ճանչցուց, երդում բրած է որ ամէն գաղտնիք պիտի պարզէ։ Այսպեղ իր հարեւանցի յայտարարութիւնը գրի առնուելէ ետք օսմ. չոգենաւով Պոլիս պիտի ղրկուի»։

ԲԱՒԵՐԻԻՆ գայմգամ անուանուեցաւ Կէվայի գայմգամութենէ հրաժարեալ Բիւշրի պէյ։

ԿԻՆԾ գաւառին մէջ Իսլամներու և Քրիստոնեաներու միջեւ համերաշխութեան հակառակ կարգ մը վիճակներ երեւան եկած են։ (Իքթիհաս)

ԽՈՒԶԱՐԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՑ ՏՈՒՆԵՐՈՒ ՄԷՋ.—Ռասիկանութիւնը մէկ երկու գիշերէ ի վեր խուզարկութիւն կը կատարէ Սամաթիոյ, Եէնի գափուի և Գումգափուի մէջ այլեւայլ Հայոց տուներ, արգիլուած զէնք երեւան հանելու համար, բայց բան մը չէ գտնուած։

ՃՇՎՏԷԹ ՊԷՅ Ի՞ՆՉ ԿԸՍԷ.— Իզտամի արտօնատէր Ճշվտէթ պէյ Թանի վիւննական Թղթակցին հետեւեալ յայտարարութիւնները բրած է՝ տեսակցութեան մը միջոցին.—Ահմէտ Ճշվտէթպէյ ըսեր է թէ ինք ռէպաքսիոնէ մը չի կրնար ըլլալ։ Մէջ այլոց անոր համար որ հին ռէժիմին օրագան 8-9000, մինչ Յուլիս 11էն ետք 30-40,000 թերթ կը վաճառէր, թէ Համիտի ռէժիմին ատեն քանիցս բանտարկուած էր, եւն., յարած է թէ Օսմ. քամիդէն զինք երեք տեսակէտով կ'ամբաստանէ, նախ անոր համար որ ինք Երեսփ. Ժողովին բացումէն ետքը գրած էր թէ այլեւս քամիդէն պէտք չէ որ գաղտնի ըլլայ։ Երկրորդ՝ Քամիդէն Սպտիւլ-Համիտէն պտհանջած էր որ Քեամիլ փաշան պաշտօնանկ ընէ, ինչ որ Սուլթանին տաղեցութիւնը աւելցնելու կը ծառայէ։ Յեղափոխութեան հետեւեալ օրը ես ալ քամիդէն մտայ, որ սկսաւ հարուստներէն դրամ հաւաքել՝ վարժարան բանալու, Եւրոպա ուսանող զրկելու համար, եւն.։ Բայց ատոնցմէ ո՛չ մէկը եղաւ։ Ճշվտէթ պէյ ըսաւ նաեւ թէ երեք ամիս առաջ քամիդէէն դուրս հանուած էր։ Այժմ ինք ալ չի գիտեր թէ ինչո՛վ կ'ամբաստանեն զինքը։ Եթէ գիտնայ թէ անկողմնակալ դատաւորներու առջեւ պիտի ելլէ, Պոլիս կը վերադառնայ։ Բայց իր դէմ պիտի գանէ դատարան մը որ վճիռը առաջուընէ տուած է։ Ահմէտ Ճշվտէթ պէյ ըսած է նաեւ թէ պատերազմական ատեանը իր մասին արդարութեամբ չգործէ, ինք ալ Պոլիս չպիտի կարենայ վերադառնալ, և լրագրին հրատարակութիւնը Թուրքերէն և Ֆրանսերէն՝ ուրիշ երկրի մէջ պիտի ընէ, պաշտպանելով ազատութիւնը։

ԱՐՇԻՊԵՂԱԴՈՍԻ ԿՂԶԻՆԵՐԸ.— Կ'ըսուի թէ այսօր վաղը Պոլսոյ նաւահանգիստը գտնուող Օսմ. նաւատորմիղը հրաման պիտի ստանայ Արշիպեղագոս երթալու։

ՎԱՐԺՈՒՀԻՆՈՅ

Հայուհեաց Վարժարանի Ատափազար

Հայուհեաց Վարժարանի խնամակալութիւնը պատիւ ունի ծանուցանելու թէ՝ Նախապատրաստական և Վարժարանական դասընթացքներուն վրայ այս տարի պիտի աւելցուի նաև Վարժուհիներու դասընթացք մը՝ վարժուհիներ պատրաստելու համար։ Վարժուհիները պիտի բացուի Սեպտ 9ին (Ն. Տ.), 1909ի, մասնաւորապէս այս գործին համար պատրաստուած Ամերիկացի կարող վարժուհիի մը տեսչութեան տակ։ Վարժուհիներն պիտի կրնան աշակերտել բոլոր Բարձր. Վարժարաններուն (Հայ սնուց) շրջանաւարտուհիները։ Պիտի ունենայ միամեայ դասընթացք մը, որ պիտի պարունակէ Փիլիսոփայութիւն Դասախօսութեան, Մանկավարժութիւն և Ուսուցանելու Մեթոդը այն բոլոր ուսումներուն, որոնք կ'աւանդուին ծաղկոցներու և թաղային դպրոցներու մէջ։ Վարժուհիներուն աշակերտուհիները ամէն պատեհութիւն պիտի ունենան դիտելու Մանկապարտէզի, Ծաղկոցի և Նախապատրաստական դպրոցի գործերը, և գործնական վարժութիւններով մարզուելու անոնց մէջ։ Գիշերթիկներու տարեթուղթն է 14 Օսմ. ոսկի։ Այս տարի երգեհոնի դաս առնել փափաքողները պիտի կրնան հետեւիլ երգեհոնի դասին՝ առանց մասնաւոր

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾ ՅՈՒԼԱՐԱՆԷՍՊԱՏՐԱԿԱՆ ՏԱՌԻՆ

Սիրբէնի, Իրաւաբնական փողոց,
Թրամվայ ճաւէսի Թիւ 18

Ծանօթատեսակները՝ դիր կալցիֆեռ, դիր գծուարութեան, գնոյն սպասիներն, շուտով մաշելն եւ երբեմն տաքերն անդամներն ձուլուելն կը դանդաղեցնեն։ Այս գանգատներուն բոլորն ալ նախատեսու